

ÇOCUK EVLERİNDE ÇALIŞAN BAKIM ELEMANLARININ PSİKOLOJİK İYİ OLUŞ DÜZEYLERİNİN İNCELENMESİ

Esmâ İNCE KESER¹

Haktan DEMİRCİOĞLU²

Öz

Bu çalışmada çocuk evlerinde çalışan bakım elemanlarının psikolojik yönden iyi oluş düzeylerinin incelenmesi amaçlanmıştır. Çalışmada amaçlı örnekleme yöntemi kullanılmış olup Türkiye’yi temsilen NUTS 2 (26 alt bölge) illerinde bulunan ve çocuk evlerinde çalışan 505 bakım elemanı (442 kadın, 63 erkek) çalışmanın örneklemini oluşturmuştur. Çalışma verileri “Gönüllü Katılım Formu”, “Bilgi Formu” ile “Psikolojik İyi Oluş Ölçeği” ile toplanmıştır. Verilerin analizinde Bağımsız Gruplar t testi ve Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) kullanılmıştır. Çalışma sonucunda, bakım elemanlarının psikolojik iyi oluş düzeylerinin, bakım elemanlarının yaşlarına, kendi çocuklarının duygusal ihtiyaçlarını karşılayıp karşılamadığına, çocuklarıyla sorun yaşama sıklığına, geçmişte psikolojik destek alıp almadığına, sportif faaliyetlerine katılım sıklığına, çocuk gelişimi ve eğitimi konusundaki bilgi düzeylerine göre anlamlı düzeyde farklılaştığı bulunmuştur. Bununla birlikte bakım elemanlarının psikolojik iyi oluş düzeylerinin, bakım elemanlarının çocuk evlerinde çalışma süresine, çocuk evindeki çocukların duygusal ihtiyaçlarını karşılama düzeylerine, çocuk evinde sorumlu oldukları çocuklarla sorun yaşama sıklığına göre anlamlı düzeyde farklılık gösterdiği ancak bakım elemanlarının psikolojik iyi oluş düzeylerinin, bakım elemanlarının cinsiyetine, eğitim düzeyine, kronik hastalığı olması durumuna göre anlamlı düzeyde farklılık göstermediği sonucuna ulaşılmıştır. Bulgular alan yazın doğrultusunda tartışılarak öneriler sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Psikolojik iyi oluş, mental sağlık, korunmaya ihtiyacı olan çocuklar, bakım elemanı, çocuk evleri

¹ Bu çalışma Doç. Dr. Haktan Demircioğlu danışmanlığında Esmâ İnce Keser tarafından 2022 yılında tamamlanan “2-12 Yaşındaki Çocukların Uyum Düzeyleri ile Çocuk Evlerinde Bakım Elemanı Olarak Çalışan Ebeveynlerinin Yeterlik, Psikolojik İyi Oluş ve Algılanan Sosyal Destek Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi” başlıklı doktora tezinden üretilmiştir.

¹ Dr., Aile ve Sosyal Hizmetler Uzmanı, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, E-posta: esma.ince@aile.gov.tr, ORCID: 0000-0002-1282-8353

² Doç. Dr., Hacettepe Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Çocuk Gelişimi Bölümü, E-posta: hdemircioglu@hacettepe.edu.tr, ORCID: 0000-0002-5092-1698

İNCE KESER, E., DEMİRCİOĞLU, H. (2023). Çocuk Evlerinde Çalışan Bakım Elemanlarının Psikolojik İyi Oluş Düzeylerinin İncelenmesi. Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi, 23(59), 389-426. DOI:10.21560/spcd.vi.1203556

INVESTIGATION OF THE PSYCHOLOGICAL WELL-BEING LEVELS OF CARE STAFF WORKING IN CHILD HOMES

Abstract

This study aimed to examine the psychological well-being levels of the care staff working in child homes. Purposeful sampling method was used in the study and 505 care staff (442 women, 63 men) working in child homes in NUTS 2 (26 sub-regions) provinces representing Turkey constituted the sample of the study. The research data were collected with the “Voluntary Participation Form”, “Information Form” and “Psychological Well-Being Scale”. Independent Groups t-test and One-Way Analysis of Variance (ANOVA) were used in the analysis of the data. As a result of the study, it was found that the psychological well-being levels of the care staff differed significantly according to the age of the care staff, whether they met the emotional needs of their children, the frequency of having problems with their children, whether they received psychological support in the past, the frequency of participation in sports activities, and their level of knowledge about child development and education. In addition, the psychological well-being levels of the care staff differed significantly according to the working time in the child homes, the level of meeting the emotional needs of the children in the child homes, the frequency of having problems with the children which are responsible for in the child homes, but it was concluded that the psychological well-being levels of the care staff working in the child homes did not differ significantly according to the gender, education level, and chronic illness of the care staff. Findings were discussed in line with the literature and suggestions were presented.

Keywords: *Psychological well-being, mental health, children in need of protection, care staff, child homes*

GİRİŞ

Sosyal hizmetler, “kişi ve ailelerin kendi bünye ve çevre şartlarından doğan veya kontrolleri dışında oluşan maddi, manevi ve sosyal yoksunluklarının giderilmesine ve ihtiyaçlarının karşılanmasına, sosyal sorunlarının önlenmesi ve çözümlenmesine yardımcı olunmasını ve hayat standartlarının iyileştirilmesi ve yükseltilmesini amaçlayan sistemli ve programlı hizmetler bütünüdür”dür (SHK, m.3/a) (Sosyal hizmetler kanunu, 5 Nisan 2022). Yetim ve öksüzlere yardım süreciyle başlayan ve sonra devlet eliyle yürütülen sosyal hizmet çalışmaları, 20. yy.’ın ikinci yarısına gelindiğinde profesyonel bir hale gelerek nitelikli elemanlar eşliğinde devam etmiştir (Selcik ve Güzel, 2016). Günümüzde çocuk, yaşlı, engelli, şehit veya gazi gibi toplumsal yönden çeşitli dezavantajları taşıyan kesime, sosyal ve refah yönden ciddi düzeyde yetersizlik yaşayan bireylere yönelik Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı (ASHB) tarafından hizmet verilmektedir. Koruma, önleme, eğitime ve geliştirme temele alınarak ihtiyaç duyulan alanlarda topluma rehberlik etme ve rehabilitasyona yönelik faaliyetler gerçekleştirilmektedir. Bu bağlamda çeşitli düzeylerde ihmal, istismar, terk edilme, suça sürüklenme gibi durumları yaşayan ve 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanun’u (ÇKK, m.3/1) (Çocuk koruma kanunu, 5 Nisan 2022) ve 2828 sayılı Sosyal Hizmetler Kanun’a (SHK, m.3/b) (Sosyal hizmetler kanunu, 5 Nisan 2022) göre “korunmaya ihtiyacı olan çocuk” olarak adlandırılan çocuklara yönelik oluşturulmuş mevcut kuruluşlarda ve modellerde, bakım, gelişim, hayata hazırlanma süreçleri meslek elemanları tarafından planlanmakta ve uygulanmaktadır. Kurum ortamlarının fiziki yönden birtakım eksikliklere sahip olması ve çocuklar açısından ihtiyaç duyulan düzeyde sosyal ilişkileri sağlayamaması nedeniyle kurum bakımının yanı sıra alternatif modeller ortaya atılmıştır (Yıldırım ve Işıkkhan, 2018). Son yıllarda değişen paradigma ile birlikte bu modeller daha çok Ev Tipi Kuruluşlar (Çocuk Evleri, Çocuk Evleri Sitesi) olarak ifade edilmekte olup daha küçük ev birimlerinde, daha az çocuğun bakımının ve gelişiminin desteklendiği yerlerdir. 1 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi’nin 69’uncu maddesi, 2828 sayılı Sosyal Hizmetler Kanun’una göre ailesi yanında kalma imkânı olmayan çocukların öncelikli olarak ev tipi bakım kuruluşu olan çocuk evlerinde değerlendirilmesi gerektiği belirtilmektedir. ASHB’nin Faaliyet Raporuna göre 2021 yılı sonu itibariyle

1.193 çocuk evi bulunmakta olup 0-18 yaş arası çocuk evlerinde 5.649 çocuğa hizmet verilmektedir (T.C. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı (ASHB), 2022).

Çocuk evlerine yönelik iş ve işlemler, ASHB'ye bağlı İl Müdürlükleri bünyesinde bulunan Çocuk Evleri Koordinasyon Merkezi (ÇEKOM) aracılığıyla yürütülmektedir. Bu merkezlerde görevlendirilmiş olan çocuk evi sorumluları, kendilerine bağlı olarak çalışan bakım elemanları ile birlikte sorumlu oldukları çocuklara yönelik hizmet vermektedir (Acar vd., 2021). Bakım elemanları, tıpkı bir ebeveyn gibi sorumluluğunda bulunan çocukların günlük bakım, duygusal ve ruhsal ihtiyaçlarını karşılamakta, öz bakımlarına destek olmakta, günlük rutinlerini düzenlemektedir. Araştırmalara göre bakım elemanları vakitlerinin çoğunu temizlik, yemek ve alışverişe ayırmakta, kalan vakitlerinde çocuklarla ilgilenmektedir. Daha küçük yaşlarda olan çocukların günlük ihtiyaçlarının yemek ve temizlikle birlikte ders çalışma, etkinlik (oyun oynama, kitap okuma) veya aktiviteyle ilgili planlama, hafta sonu için dış aktivite planlaması gibi benzer alanlarda olduğu, özellikle birebir ilgi ve zamanın yoğunluklu olarak okulöncesi dönem için gösterildiği bildirilmiştir. Büyük yaş gruplarında ise ders takibi, birlikte yemek yapma, gezi, yürüyüş aktivitelerine katılma gibi alanlarda olduğu belirtilmiştir (Keten, 2017; Acar vd., 2021). Bu bağlamda bakım elemanları, çocuklarla daha fazla vakit geçiren ve gereksinimlerini karşılayan, yaşam serüveninde rehberlik eden grup özelliğini taşımaktadır. Hatta yapılan bazı çalışmalara göre bazı bakım elemanlarının küçük yaş grubu çocuklarda ebeveynlik rolünü üstlendikleri, evdeki çocuklarına davranış şekilleriyle benzer tutum sergiledikleri, çocuklarla kendileri arasında duygusal bağ geliştirdikleri ifade edilmiştir (Şavlı, 2018; Acar vd., 2021).

Bu kapsamda çocuk evlerinde çalışan bakım elemanlarının korunmaya ihtiyacı olan çocuklarla ilgilenen, onların bakımından birincil derecede sorumlu olan personel olması nedeniyle ruhsal ve bedensel yönden sağlıklı bireylerden oluşması gereklidir. Dünya Sağlık Örgütü'ne göre sağlık, sadece hastalık veya sakatlığın olmaması değil, tam bir fiziksel, zihinsel ve sosyal iyi oluş durumunu ifade etmektedir. Bu nedenle sağlığın temelindeki psikolojik iyi oluş kavramının vazgeçilmez olduğu, fiziksel iyi oluş dâhil olmak üzere ruhsal iyi oluşun da kıymetli olduğu vurgulanmaktadır (World Health Organization (WHO), 5 Mart 2021). Psikolojik iyi oluş kişisel olarak bireyin kendi özelliklerini önemli

görmesi, yaşam rutinlerini yerine getirmede beklenen düzeyde performans göstermesi, başkaları ile olumlu sosyal ilişkilere sahip olması ve yaşam serüveninde kendi yaşantısından memnuniyet duymasını içerir (Keyes, 2006). Dupuy (1984)'a göre, psikolojik genel iyi oluş anksiyete, depresyon, kişisel iyi oluş, öz denetim, genel sağlık ve zindelik alt boyutlarından oluşurken Ryff ve Singer (2008)'a göre psikolojik iyi oluş öz kabul, başkalarıyla olumlu ilişkiler, özerklik, çevresel hâkimiyet, yaşam amacı ve kişisel gelişimden oluşmaktadır. Psikolojik iyi oluş biyopsikososyal faktörler diye adlandırılan bireysel faktörlerden, toplumsal yapıdan, sosyal etkileşimlerden ve kültürel değerlerden etkilenebilen bir olgudur. Dolayısıyla günlük yaşamın içinde, ev, okul, sokak veya iş gibi yerlerde yaşananlar ruh sağlığını etkiler (Lehtinen vd., 16 Nisan 2022). 31 Avrupa ülkesinde 15.362 erkek ve 20.272 kadın arasında WHO-5 Endeksi kullanılarak ölçülen psikolojik iyi oluş ölçümlerine göre her iki cinsiyet açısından psikolojik iyi oluşun en yüksek yaygınlığı Danimarka, Almanya, Hollanda, Norveç ve İsveç iken en düşük yaygınlığın %50'nin üzerinde Türkiye'de görüldüğü bildirilmiştir (Schütte vd., 2014). Avusturya ve Türkiye'deki 3665 katılımcı ile gerçekleştirilen bir çalışmada, "Psikolojik Genel İyi Oluş" indeksi kullanılmış olup Avusturyalı kadın göçmenlerin kişisel refah, öz denetim ve genel sağlık alt ölçeklerinde daha düşük iyi oluş değerleri gösterirken Türkiye'de yaşayan kadınların (hem yerliler hem de göçmenler) iyi oluşun tüm alt ölçeklerinde daha düşük değerler bildirdikleri saptanmıştır (Özlu-Erkilic vd., 2021). Sekiz bölgeye ayrılmış 60 ülkeden (*Güney Avrupa* ($n = 2.820$), *Doğu Avrupa* ($n = 2.269$), *Batı Avrupa* ($n = 2.107$), *Kuzey Avrupa* ($n = 172$), *Batı Asya* ($n = 720$) ve *Doğu Asya* ($n = 520$), *Latin Amerika* ($n = 560$) ve *Kuzey Amerika* ($n = 328$)) 9.496 katılımcı ile yapılan başka bir çalışmada ise psikolojik esnekliğin en düşük olarak Doğu Asya'dan sonra Türkiye'nin de içinde bulunduğu Batı Asya'da olduğu bulunmuştur. İyi oluşun, psikolojik esneklik ve olumlu duygulanım ile güçlü bir pozitif korelasyon ve algılanan stres ile orta ila güçlü bir negatif ilişki gösterilmiştir (Haller vd., 2022). Bu kapsamda korunmaya ihtiyacı olan çocukları yetiştirmede temel terapötik ajanlar olarak görev yapan bakım elemanlarının psikolojik iyi oluş düzeylerinin ne düzeyde olduğu merak konusudur. Bakım elemanlarının güçlü yönlerinin tespiti ile güçlendirilmesi gereken konularda veri elde edilmesinin bakım verdikleri çocukların ruhsal gelişimi için koruyucu ve önleyici olduğu değerlendirilmektedir.

Bu nedenle araştırmada, çocuk evlerinde çalışan ve 2-12 yaş arasında en az bir çocuğu bulunan bakım elemanlarının psikolojik yönden iyi oluş düzeylerinin incelenmesi amaçlanmıştır.

Bu amaç doğrultusunda “Çocuk evlerinde çalışan bakım elemanlarının psikolojik iyi oluş düzeyleri ne düzeydedir?” şeklinde temel problem belirlenmiştir. Araştırmanın alt problemleri bakım elemanlarının demografik özelliklerine ve çalışma hayatına göre aşağıdaki şekilde ifade edilmektedir:

- 1- Çocuk evlerinde çalışan bakım elemanlarının psikolojik iyi oluş düzeyleri bakım elemanlarının yaşlarına, cinsiyetlerine, eğitim düzeylerine, kendi çocuklarının duygusal ihtiyaçlarının karşılanıp karşılanmadığına, kendi çocuklarıyla sorun yaşama sıklığına, kronik hastalığı olup olmadığına, geçmişte psikolojik destek alıp almadığına, sportif faaliyetlerine katılım sıklığına, çocuk gelişimi ve eğitimi konusundaki bilgi düzeylerine göre anlamlı düzeyde farklılaşmakta mıdır?
- 2- Çocuk evlerinde çalışan bakım elemanlarının psikolojik iyi oluş düzeyleri bakım elemanlarının ÇEKOM’a bağlı çocuk evlerinde çalışma süresine, çocuk evindeki çocukların duygusal ihtiyaçlarını karşılama düzeylerine, çocuk evinde sorumlu oldukları çocuklarla sorun yaşama sıklığına göre anlamlı düzeyde farklılaşmakta mıdır?

İncelendiği kadarıyla bu araştırma, birer ebeveyn olarak çocuk evlerinde çalışan bakım elemanlarının psikolojik iyi oluşunu inceleyen ilk kapsamlı çalışmadır. Çalışmanın, doğrudan personel/ebeveyn ve dolaylı olarak çocukların ruh sağlığını daha iyi bir seviyeye getirmek için politika yapıcılara ışık tutacağına inanılmaktadır.

GEREÇ VE YÖNTEM

Araştırmanın Modeli

Araştırmada nicel araştırma yöntemlerinden olan tarama modeli kullanılmıştır. Tarama modelleri, geçmişte ya da halen varolan bir durumu şeffaf halde ifade etmeyi hedefleyen araştırma yaklaşımlarıdır (Büyüköztürk vd., 2018). Bu çalışmada, belirlenmiş olan bağımsız değişkenler ile bağımlı değişken olan psikolojik iyi oluş arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığı incelenmiştir.

Araştırma Grubu

Mülga Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığının 2020 yılı Faaliyet Raporu (T.C. Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı (AÇSHB), 2021), Bakanlığın Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü Bakım Hizmetleri Daire Başkanlığı ve Personel Genel Müdürlüğü ile yapılan görüşmelere (15-19.02.2021) göre Türkiye’de toplam 1193 çocuk evi bulunduğu ve 3579 bakım elemanı çalıştığı bilgisi edinilmiştir. İlgili çocuk evlerinde çalışan bakım elemanlarından kaç tanesinin 2-12 yaş arası çocuğu olup olmadığına ilişkin bir kayıt tutulmadığından dolayı mevcut bakım elemanı sayısı, en az çocuk sayısı olarak esas alınmıştır. Bu bağlamda ASHB taşra teşkilatı 81 İl Müdürlüğü bünyesinde ÇEKOM’a bağlı çocuk evlerinde çalışan 3579 bakım elemanı araştırmanın evrenini oluşturmuştur.

Örneklem seçimi için Avrupa Birliği (AB) İstatistik Bürosu (*Eurostat*) tarafından yapılan İstatistiki Bölge Birimleri Sınıflaması (İBBS) –Nomenclature of Territorial Units for Statistics (NUTS) dikkate alınmıştır. Bu sınıflamada Türkiye’nin nüfus sayısı, coğrafik özellikleri, her bölgeye özgü kalkınma stratejileri, gelişmişlik durumları göz önünde bulundurulmuştur. Sınıflamadaki bölgeler “NUTS 1” (12 bölge), “NUTS 2” (26 alt bölge) ve “NUTS 3” (81 il) şeklinde tanımlanmaktadır (Taş, 2006). Buna göre Türkiye’yi temsilen örneklem NUTS 2 (26 alt bölge)’ de bulunan ÇEKOM’da yürütülmesine karar verilmiştir. NUTS 1 (12 bölge)’ye bağlı NUT 2 (26 alt bölge) şu şekildedir:

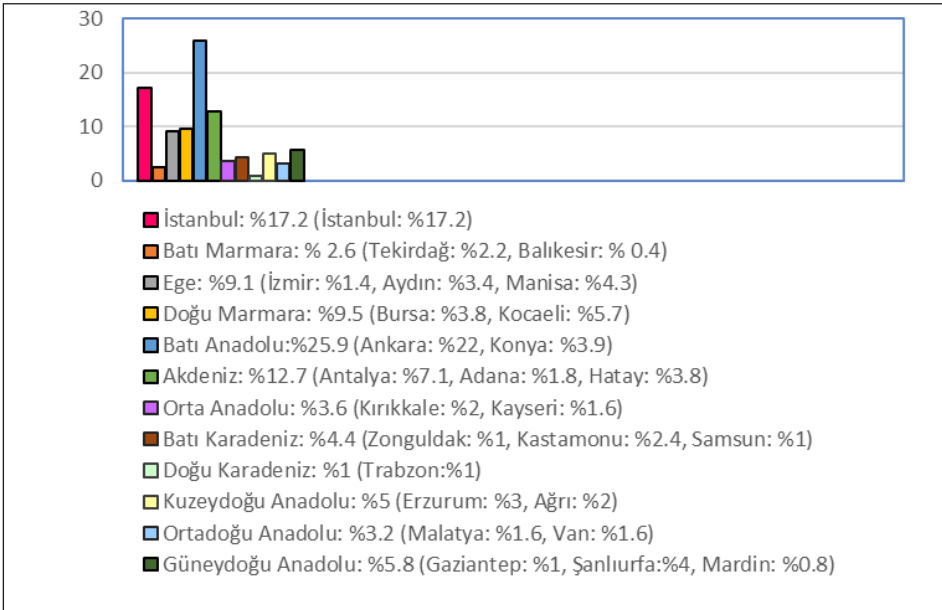
“İstanbul bölgesi (İstanbul)”; “Batı Marmara bölgesi (Tekirdağ, Balıkesir)”; “Ege bölgesi (İzmir, Aydın, Manisa)”; “Doğu Marmara bölgesi (Bursa, Kocaeli)”; “Batı Anadolu bölgesi (Ankara, Konya)”; “Akdeniz bölgesi (Antalya, Adana, Hatay)”; “Orta Anadolu bölgesi (Kırıkkale, Kayseri)”; “Batı Karadeniz bölgesi (Zonguldak, Kastamonu, Samsun)”; “Doğu Karadeniz bölgesi (Trabzon)”; “Kuzeydoğu Anadolu bölgesi (Erzurum, Ağrı)”; “Ortadoğu Anadolu bölgesi (Malatya, Van)” ve “Güneydoğu Anadolu bölgesi (Gaziantep, Şanlıurfa, Mardin)” (Taş, 2006).

Araştırmanın örneklem büyüklüğünü belirlemede Israel (1992)’in örneklem büyüklüğü tablosu kullanılmış olup %5 hata ve %95 güven aralığında 3579 kişilik evrenden çekilmesi gereken minimum örneklem hacmi 364 bakım elemanı olarak tespit edilmiştir. Araştırmanın amacına bağlı olarak

kapsamlı durumların araştırılmasına imkân veren, belirli ölçütlere ve özelliklere sahip olan bir ya da daha fazla özel durumu araştırmaya fırsat veren amaçlı örnekleme (Büyüköztürk vd., 2018) yöntemi kullanılmış olup örneklemin evren temsil gücünü arttırmak için, örneklemdaki yani 26 alt bölgedeki (İstanbul'da 5 ÇEKOM, diğer bölgelerde 1'er adet olmak üzere toplam 30 ÇEKOM) tüm koordinasyon merkezlerine bağlı çocuk evlerinden elde edilen verilerin toplanması hedeflenmiştir. Bu kapsamda 2-12 yaş arası çocuğu olan 512 bakım elemanına ulaşılmıştır. Ancak araştırmaya dâhil edilme kriterlerini taşıyan toplam 505 bakım elemanı (442 kadın, 63 erkek) çalışmanın örneklemini oluşturmuştur.

Araştırmaya katılan bakım elemanlarının NUTS 1 (NUTS 2)'ye göre dağılımları

Araştırma Türkiye'nin 81 ilini temsilen 26 alt bölgede (ilde) gerçekleştiği için Türkiye'ye genellenebilir sonuçların elde edildiği değerlendirilmektedir. Çocuk evlerinde çalışan bakım elemanlarının katılım oranlarına göre NUTS 1 (NUTS 2) kapsamındaki dağılımları aşağıdaki Şekil 1 'de verilmiştir.

Şekil 1. Bakım Elemanlarının NUTS 1 (NUTS 2)'ye Göre Dağılımları

NUTS 1 (NUTS2)'e göre dağılım incelendiğinde en yüksek katılım (%25.9) ile Batı Anadolu bölgesinden (Ankara: %22, Konya: %3.9) ve en düşük katılım (%1) ile Doğu Karadeniz (Trabzon: %1) bölgesinden olmuştur. NUTS 2 öze-
linde bakıldığında ise en yüksek katılım Ankara (%22), en düşük katılım ise Balıkesir (%0.4) ilinden yapılmıştır.

Araştırmaya katılan bakım elemanlarının demografik özelliklerine ve çalışma hayatına ilişkin dağılımları

Araştırmada yer alan bakım elemanlarının demografik özelliklerine ve çalışma hayatına ilişkin dağılımları aşağıdaki Tablo 1 ve Tablo 2'de sunulmuştur.

Tablo 1. Araştırmaya Katılan Bakım Elemanlarının Demografik Özelliklerine İlişkin Dağılımlar

Değişkenler	Gruplar	n	%
Yaşı	35 ve altı yaş	222	44.0
	36-40 yaş	166	32.9
	41 ve üstü yaş	117	23.1
Cinsiyeti	Kadın	442	87.5
	Erkek	63	12.5
Eğitim düzeyi	Lise	191	37.8
	Ön Lisans	177	35.0
	Lisans	137	27.2
Kendi çocuğunun duygusal ihtiyaçlarını karşılama düzeyi	Yeterli değil	144	28.5
	Kararsızım	50	9.9
	Yeterli	311	61.6
Kendi çocuğu ile sorun yaşama sıklığı	Hiçbir zaman	52	10.3
	Nadiren	371	73.5
	Kararsızım	35	6.9
	Çoğu zaman	47	9.3
Kronik hastalık durumu	Var	70	13.9
	Yok	435	86.1
Geçmişte psikolojik desteğe ihtiyaç duyup destek alma durumu	Hayır, sorun yaşamadım	415	82.2
	Sorun yaşadım ama destek almadım	60	11.9
	Psikolojik destek aldım/alıyorum.	30	5.9

Sportif faaliyetlere katılım sıklığı	Hiçbir zaman	43	8.5
	Nadiren	286	56.6
	Çoğu zaman	137	27.1
	Her zaman	39	7.8
Çocuk gelişimi ve eğitimi konusundaki bilgi düzeyi	Kararsızım	30	5.9
	Yeterli	360	71.3
	Çok yeterli	115	22.8
Toplam		505	100

Tablo 1 incelendiğinde, araştırmaya katılan bakım elemanlarının % 44'ünün 35 yaş ve altında, % 87.5'inin kadın, % 37.8'inin lise düzeyinde eğitimi olduğu, % 61.6'sının kendi çocuğunun sevilme, ilgi gösterilme, vakit geçirme gibi duygusal ihtiyaçlarını karşılama düzeyinin yeterli olduğu, % 73.5'inin nadiren kendi çocuğuyla sorun yaşadığı, % 86.1'inin herhangi bir kronik rahatsızlığı bulunmadığı, %82.2'sinin geçmişte psikolojik bir sorun yaşamadığı, % 56.6'sının sportif faaliyetlere nadiren katılım sağladığı, % 71.3'ünün çocuk gelişimi ve eğitimi konusunda yeterli bilgi düzeyine sahip olduğu görülmüştür.

Tablo 2. Araştırmaya Katılan Bakım Elemanlarının Çalışma Hayatına İlişkin Dağılımlar

Değişkenler	Gruplar	n	%
ÇEKOM'a bağlı çocuk evlerinde çalışma süresi	3 yıl ve altı	47	9.3
	4-6 yıl	162	32.1
	7 yıl ve üstü	296	58.6
Çocuk evinde sorumlu olduğu çocukların duygusal ihtiyaçlarını karşılama düzeyi	Yeterli değil	34	6.7
	Yeterli	335	66.3
	Çok yeterli	136	27
Çocuk evinde sorumlu olduğu çocuklarla sorun yaşama sıklığı	Hiçbir zaman	64	12.7
	Nadiren	401	79.4
	Çoğu zaman	40	7.9
Toplam		505	100

Tablo 2 incelendiğinde, bakım elemanlarının % 58.6'sının ÇEKOM'a bağlı çocuk evlerinde 7 yıl ve üstünde çalıştığı, % 66.3'ünün çocuk evinde sorumlu olduğu çocukların sevilme, ilgi gösterilme, vakit geçirme gibi duygusal ihtiyaçlarını yeterince karşıladığı, % 79.4'ünün çocuk evinde sorumlu olduğu çocuklarla nadiren sorun yaşadığını belirttiği görülmüştür.

Verilerin toplanması

Çalışma kapsamında araştırmaya dâhil etme/dışlama ölçütleri, veri toplama araçları, araştırmmanın yürütülme sürecine ilişkin bilgi verilmektedir.

Araştırmaya dâhil etme /dışlama ölçütleri

Bakım elemanlarının araştırmaya dâhil edilme kriterleri, ASHB taşra teşkilatı NUTS 2 (26 alt bölge)'de yer alan illerdeki ÇEKOM'lara bağlı çocuk evlerinde bakım elemanı olarak çalışma ve 2-12 yaş aralığında çocuğu olmasıdır.

Bakım elemanının çocuğunun fiziksel, zihinsel, duygusal ruhsal bozukluk tanısına sahip olması ve psikiyatrik tedavi görmesi dışlama ölçütlerindedir.

Veri toplama araçları

Araştırmanın verileri, araştırmacı ve danışmanı tarafından oluşturulan “Gönüllü Katılım Formu”, “Bilgi Formu” ile “Psikolojik İyi Oluş Ölçeği (PİOÖ)” ile toplanmıştır.

Gönüllü katılım formu

Araştırmanın konusu, amacı, katılım koşullarının belirtilerek gönüllü olarak çalışmaya dâhil olduklarına ilişkin hazırlanan onam formudur. Bu formda, bakım elemanlarının araştırmaya katılmayı kabul ettiklerine dair işaretleme yapmaları istenmiş olup sadece gönüllü olanların araştırmaya dâhil edilmesi sağlanmıştır.

Bilgi Formu

Araştırmada bakım elemanları hakkında bilgi toplamak amacıyla danışman eşliğinde hazırlanan bilgi formudur. Bakım elemanlarının yaş, cinsiyet, eğitim düzeyi, çocuklarının duygusal ihtiyaçlarını karşılama ve sorun yaşama sıklığı, kronik hastalık durumu, çocuk evinde çalışma süresi gibi sosyo-demografik ve çalışma hayatına ilişkin sorular mevcuttur.

Psikolojik İyi Oluş Ölçeği (PİOÖ)

Diener vd. (2009, 2010) tarafından geliştirilen Psikolojik İyi Oluş Ölçeği, mevcut sosyopsikolojik iyi oluşu ölçen ve bireyin kendisi hakkında bilgi vermesine dayanan bir ölçme aracıdır. Ölçek kısa bir format kullanılarak yapılmış olsa da psikolojik iyi oluşun bir dizi yönüne ilişkin genel bakış sunar (Diener

vd., 2009). Tek boyuttan oluşan ve 8 maddeyi içeren Psikolojik İyi Oluş Ölçeği, kesinlikle katılmıyorum (1) ile kesinlikle katılıyorum (7) arasında puanlama yapılarak yanıtlanmaktadır. Her madde olumluluk içermektedir ve 8 ile 56 puan arasında değişen bir puanlamaya sahiptir (Telef, 2013). Ölçekten alınan yüksek puanlar, bireyin kendisini farklı alanlarda fonksiyonel ya da pozitif olarak algıladığı, fazla sayıda psikolojik kaynaklara ve güce sahip olduğu, sonuç olarak kişinin psikolojik iyi oluş düzeyinin yüksek bulunduğunu göstermektedir (Diener vd., 2010). Ölçeğin Türkçe'ye uyarlanması, geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları Telef (2013) tarafından yürütülmüş olup Cronbach alfa iç tutarlılık katsayısı .80 olarak hesaplanmıştır. Bu çalışmada ise ölçeğin Cronbach's Alpha değeri 0.88 tespit edilmiş olup $.80 \leq \text{Cronbach's Alpha} < 1.00$ olduğundan (Nunnally, 1967) ölçeğin yüksek derecede güvenilir olduğu söylenebilir.

Veri toplama süreci

Araştırmada kullanılan Psikolojik iyi oluş ölçeği için gerekli izin alınarak ilgili formlar oluşturulmuştur. Ayrıca Hacettepe Üniversitesi Etik Komisyonunun ve ASHB'nin izni alınmıştır. Türkiye'de NUTS 2'de bulunan 26 İl Müdürlüğü ve bağlı 30 ÇEKOM ile iletişime geçilerek ilgili ölçek ve formlar çevrim içi olarak yetkili kişilere yönlendirilmiştir. Yetkili kişiler tarafından en az iki kez çevrim içi paylaşım yapılarak ve personel ile iletişim kurularak ilgili ÇEKOM'lara bağlı çocuk evlerinde çalışan tüm bakım elemanlarına söz konusu dokümanın iletildiği bildirilmiştir. Gönüllü katılmak isteyip çevrim içi onam formunu işaretleyen ve 2-12 yaş arasında en az bir çocuğu olan bakım elemanları ilgili ölçek ve formları doldurarak araştırmaya katılmıştır. Toplamda 512 bakım elemanından yaklaşık üç ay (26/07/2021 ile 15/10/2021) içinde verilerin toplanması sağlanmıştır. Dışlama ölçütleri çerçevesinde 7 veri silinerek 505 veri değerlendirmeye alınmıştır.

Veri analizi

Araştırmada NUTS 2 olarak adlandırılan 26 ilde ASHB taşra teşkilatı İl Müdürlüğü ÇEKOM'a bağlı çocuk evleri bünyesinde çalışan bakım elemanları ile çalışma yürütülmüştür. Bu araştırmadan elde edilen verilere ilişkin uygulanan analiz aşağıdaki şekilde özetlenmiştir:

İlgili ölçek ve formlar aracılığıyla toplanan araştırma verilerinin analizi SPSS 24.0 paket programına aktarılarak yapılmıştır. Araştırmada kullanılan ölçme araçları ile toplanacak verilerin analizinde, niteliksel veriler için frekans-yüzde tabloları, nicel veriler için ortalama standart sapma tabloları kullanılmıştır. Çalışmada ölçek puanı hesaplanmış ve puanların normal dağılıma uygunluğunun belirlenmesi için basıklık ve çarpıklık katsayıları incelenmiştir. Ölçekten elde edilen basıklık ve çarpıklık değerlerinin +3 ile -3 arasında olması normal dağılım için yeterli görülmektedir (Groeneveld ve Meeden, 1984; Moors, 1986; Hopkins ve Weeks, 1990; DeCarlo, 1997). Buna göre ölçeğin çarpıklık değerinin -1.442 ve basıklık değerinin ise 2.625 olduğu tespit edilmiş olup basıklık ve çarpıklık katsayısının -3 ile +3 arasında olması nedeniyle puanların normal dağılım gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır. Çalışmada parametrik test teknikleri kullanılmış olup ölçek puanının demografik özelliklere göre farklılık gösterme durumunun analiz edilmesi için Bağımsız Gruplar t testi ve Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) testi kullanılmıştır. ANOVA’da anlamlı bir farklılık görülmesi üzerine farklılığın hangi gruptan veya gruplardan olduğunu belirlemek için “Post Hoc” testlerinden Tukey testi analizi gerçekleştirilmiştir. Verilere ilişkin analiz sonuçları değerlendirilirken 0.05 anlamlılık düzeyi olarak kabul edilmiştir.

BULGULAR

Araştırma kapsamında toplanan verilerin betimleyici analizi ile araştırmanın amacına yönelik yapılan ileri analizleri aşağıdaki şekilde verilmiştir.

Psikolojik İyi Oluş ölçeğine ilişkin betimsel istatistik bulguları

Çalışma grubunun Psikolojik İyi Oluş Ölçeği (PİOÖ)’nden aldıkları puanlara yönelik “*minimum ve maksimum değerler, ortalama, standart sapma, çarpıklık ve basıklık değerleri*” hesaplanarak Tablo 3’ de gösterilmiştir. Bu tabloya göre psikolojik iyi oluş puan ortalaması 48.60 ± 6.805 olarak elde edilmiştir.

Tablo 3. Ölçekler, Alt Ölçekler/Boyutlar ve Faktör Yapılarına İlişkin Betimsel İstatistik Bulguları

	n	Min	Max	\bar{x}	ss	Çarpıklık	Basıklık
Psikolojik İyi Oluş	505	15	56	48.60	6.805	-1.442	2.625

Demografik değişkenler açısından Psikolojik İyi Oluş Ölçeği'ne yönelik bulgular

Çalışma grubunun PİÖÖ'nden almış oldukları puanların bakım elemanlarının belirlenen değişkenlere göre anlamlı düzeyde bir farklılık gösterip göstermediği analiz edilmiştir.

Tablo 4. Psikolojik İyi Oluş Ölçeği Puanının Bakım Elemanının Yaşına Göre Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

	Yaş	n	\bar{x}	ss	F	p	Fark
Psikolojik İyi Oluş	35 ve altı yaş ¹	222	47.3	7.4	8.106	0.000*	1-2
	36-40 yaş ²	166	49.2	6.4			1-3
	41 ve üstü yaş ³	117	50.2	5.7			

*p<0.05

Tablo 4 incelendiğinde psikolojik iyi oluş puanı bakım elemanının yaşına göre anlamlı düzeyde farklılık göstermektedir (p<0.05). Farkın hangi grup lehine olduğunu ortaya koymak için Tukey testi yapılmış olup farkın 35 ve altı yaş ile 36-40 yaş arasında 36-40 yaş lehine; 35 ve altı yaş ile 41 ve üstü yaş bakım elemanları arasında 41 ve üstü yaş bakım elemanları lehine olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 5. Psikolojik İyi Oluş Ölçeği Puanının Bakım Elemanının Cinsiyetine Göre T Testi Sonuçları

	Cinsiyet	n	\bar{x}	ss	t	p
Psikolojik İyi Oluş	Kadın	442	48.6	6.9	-0.266	0.790
	Erkek	63	48.8	5.9		

p<0.05

Tablo 5 incelendiğinde psikolojik iyi oluş puanının bakım elemanının cinsiyetine göre anlamlı düzeyde farklılık göstermediği belirlenmiştir (p>0.05).

Tablo 6. Psikolojik İyi Oluş Ölçeği Puanının Bakım Elemanının Eğitim Düzeyine Göre Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

Eğitim Düzeyi	n	\bar{x}	ss	F	p	
Psikolojik İyi Oluş	Lise	191	48.5	7.0	1.376	0.253
	Ön Lisans	177	49.2	6.3		
	Lisans	137	48.0	7.1		

p<0.05

Tablo 6 incelendiğinde psikolojik iyi oluş puanının bakım elemanının eğitim düzeyine göre anlamlı düzeyde farklılık göstermediği belirlenmiştir (p>0.05).

Tablo 7. Psikolojik İyi Oluş Ölçeği Puanının Kendi Çocuğunun Duygusal İhtiyaçlarını Karşılama Düzeyine Göre Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

Kendi Çocuğunun Duygusal İhtiyaçlarını Karşılama	n	\bar{x}	ss	F	p	Fark
Yeterli değil ¹	144	46.3	7.6	16.538	0.000*	1-3
Psikolojik İyi Oluş Kararsızım ²	50	47.0	6.4			2-3
Yeterli ³	311	49.9	6.1			

*p<0.05

Tablo 7 incelendiğinde psikolojik iyi oluş puanı kendi çocuğunun duygusal ihtiyaçlarını karşılama düzeyine göre anlamlı düzeyde farklılık göstermektedir (p<0.05). Farkın hangi grup lehine olduğunu ortaya koymak için Tukey testi yapılmış olup farkın çocuğunun duygusal ihtiyaçlarını yeterli düzeyde karşıladığını belirten bakım elemanları ile yeterli düzeyde karşılamadığını belirten ve bu konuda kararsızlık yaşanan bakım elemanları arasında kendi çocuğunun duygusal ihtiyaçlarını yeterli düzeyde karşıladığını belirten bakım elemanları lehine olduğu ortaya konmuştur.

Tablo 8. Psikolojik İyi Oluş Ölçeği Puanının Kendi Çocuğu ile Sorun Yaşama Sıklığına Göre Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

Kendi Çocuğu ile Sorun Yaşama Sıklığı		n	\bar{x}	ss	F	p	Fark
Psikolojik İyi Oluş	Hiçbir zaman ¹	52	52.4	3.9	10.087	0.000*	1-2
	Nadiren ²	371	48.6	6.9			1-3
	Kararsızım ³	35	45.8	6.4			1-4
	Çoğu zaman ⁴	47	46.0	7.3			

*p<0.05

Tablo 8 incelendiğinde psikolojik iyi oluş puanı kendi çocuğu ile sorun yaşama sıklığına göre anlamlı düzeyde farklılık göstermektedir (p<0.05). Farkın hangi grup lehine olduğunu ortaya koymak için Tukey testi yapılmış olup farkın çocuğu ile hiçbir zaman sorun yaşamadığını belirten bakım elemanları ile nadiren ve çoğu zaman sorun yaşadığını ifade eden ve bu konuda kararsızlık yaşayan bakım elemanları arasında çocuğu ile hiçbir zaman sorun yaşamadığını belirten bakım elemanları lehine olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 9. Psikolojik İyi Oluş Ölçeği Puanının Bakım Elemanının Kronik Hastalığı Olması Durumuna Göre T Testi Sonuçları

Kronik Hastalık		n	\bar{x}	ss	t	p
Psikolojik İyi Oluş	Var	70	48.3	5.6	-0.449	0.654
	Yok	435	48.7	7.0		

p<0.05

Tablo 9 incelendiğinde psikolojik iyi oluş puanının bakım elemanının kronik hastalığı olması durumuna göre anlamlı düzeyde farklılık göstermediği belirlenmiştir (p>0.05).

Tablo 10. Psikolojik İyi Oluş Ölçeği Puanının Bakım Elemanının Geçmişte Psikolojik Desteğe İhtiyaç Duymasına Göre Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

	Psikolojik Desteğe İhtiyaç	n	\bar{x}	ss	F	p	Fark
Psikolojik İyi Oluş	Hayır, psikolojik bir sorun yaşamadım ¹	415	49.0	6.8	7.800	0.000*	1-2
	Psikolojik bir sorun yaşadım ama destek almadım ²	60	45.4	7.3			2-3
	Psikolojik destek aldım/ alıyorum. (İlaç, psikoterapi vb.) ³	30	49.2	4.4			

*p<0.05

Tablo 10 incelendiğinde psikolojik iyi oluş puanı bakım elemanının geçmişte psikolojik desteğe ihtiyaç duymasına göre anlamlı düzeyde farklılık göstermektedir (p<0.05). Farkın hangi grup lehine olduğunu ortaya koymak için Tukey testi yapılmış olup farkın psikolojik bir sorun yaşamamasına rağmen destek almadığını belirten bakım elemanları ile psikolojik bir sorun yaşamadığını ve psikolojik destek alan/almaya devam ettiğini belirten bakım elemanları arasında psikolojik bir sorun yaşamadığını ve psikolojik destek alan/almaya devam ettiğini belirten bakım elemanları lehine olduğu ortaya konmuştur.

Tablo 11. Psikolojik İyi Oluş Ölçeği Puanının Bakım Elemanının Sportif Faaliyetlere Katılım Sıklığına Göre Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

	Sportif Faaliyetlere Katılım Sıklığı	n	\bar{x}	ss	F	p	Fark
Psikolojik İyi Oluş	Hiçbir zaman ¹	43	45.8	8.4	17.864	0.000*	1-3
	Nadiren ²	286	47.4	6.9			1-4
	Çoğu zaman ³	137	50.7	5.4			2-3
	Her zaman ⁴	39	53.3	3.1			2-4

*p<0.05

Tablo 11 incelendiğinde psikolojik iyi oluş puanı bakım elemanının sportif faaliyetlere katılım sıklığına göre anlamlı düzeyde farklılık göstermektedir (p<0.05). Farkın hangi grup lehine olduğunu ortaya koymak için Tukey testi yapılmış olup farkın hiçbir zaman sportif faaliyetlere katılmadığını belirten bakım elemanları ile çoğu zaman ve her zaman sportif faaliyetlere katıldığını

ifade eden bakım elemanları arasında çoğu zaman ve her zaman sportif faaliyetlere katıldığını ifade eden bakım elemanları lehine olduğu sonucu tespit edilmiştir. Ayrıca nadiren sportif faaliyetlere katıldığını belirten bakım elemanları ile çoğu zaman ve her zaman sportif faaliyetlere katıldığını ifade eden bakım elemanları arasında çoğu zaman ve her zaman sportif faaliyetlere katıldığını ifade eden bakım elemanları lehine olduğu saptanmıştır.

Tablo 12. Psikolojik İyi Oluş Ölçeği Puanının Bakım Elemanının Çocuk Gelişimi ve Eğitimi (ÇGE) Konusunda Bilgi Düzeyine Göre Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

ÇGE Bilgi Düzeyi	n	\bar{x}	ss	F	p	Fark
Kararsızım ¹	30	42.7	6.9			1-2
Psikolojik İyi Oluş Yeterli ²	360	48.1	6.8	26.802	0.000*	1-3
Çok yeterli ³	115	51.7	5.1			2-3

*p<0.05

Tablo 12 incelendiğinde psikolojik iyi oluş puanı bakım elemanının çocuk gelişimi ve eğitimi konusunda bilgi düzeyine göre anlamlı düzeyde farklılık göstermektedir (p<0.05). Farkın hangi grup lehine olduğunu ortaya koymak için Tukey testi yapılmış olup farkın çocuk gelişimi ve eğitimi konusunda bilgi düzeyinin ne olduğu yönünde kararsızlık yaşayan bakım elemanları ile çocuk gelişimi ve eğitimi konusunda bilgi düzeyinin yeterli ve çok yeterli düzeyde olduğunu belirten bakım elemanları arasında bilgi düzeyinin yeterli ve çok yeterli düzeyde olduğunu belirten bakım elemanları lehine olduğu saptanmıştır. Ayrıca çocuk gelişimi ve eğitimi konusunda bilgi düzeyinin yeterli ve çok yeterli düzeyde olduğunu ifade eden bakım elemanları arasında çok yeterli düzeyde olduğunu belirten bakım elemanları lehine bir farkın olduğu saptanmıştır.

Tablo 13. Psikolojik İyi Oluş Ölçeği Puanının Bakım Elemanının Çocuk Evleri Koordinasyon Merkezi (ÇEKOM)'ne Bağlı Çocuk Evlerinde Çalışma Süresine Göre Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

	ÇEKOM Çalışma Süresi	n	\bar{x}	ss	F	p	Fark
Psikolojik İyi Oluş	3 yıl ve altı ¹	47	46.2	8.9	3.813	0.023*	1-2
	4-6 yıl ²	162	49.3	5.8			
	7 yıl ve üstü ³	296	48.6	6.9			

*p<0.05

Tablo 13 incelendiğinde psikolojik iyi oluş puanı bakım elemanının ÇEKOM'a bağlı çocuk evlerinde çalışma süresine göre anlamlı düzeyde farklılık göstermektedir (p<0.05). Farkın hangi grup lehine olduğunu ortaya koymak için Tukey testi yapılmış olup farkın ÇEKOM'a bağlı çocuk evlerinde 3 yıl ve daha az süredir çalışan bakım elemanları ve 4-6 yıl çalışan bakım elemanları arasında 4-6 yıl çalışan bakım elemanları lehine olduğu sonucu bulunmuştur.

Tablo 14. Psikolojik İyi Oluş Ölçeği Puanının Bakım Elemanının Çocuk Evlerinde Sorumlu Olduğu Çocukların Duygusal İhtiyaçlarını Karşılama Düzeyine Göre Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

	Çocukların Duyg. İhtiyaçlarını Karşılama	n	\bar{x}	ss	F	p	Fark
Psikolojik İyi Oluş	Yeterli değil ¹	34	43.1	6.7	41.075	0.000*	1-2
	Yeterli ²	335	47.6	6.9			
	Çok yeterli ³	136	52.4	4.4			

*p<0.05

Tablo 14 incelendiğinde psikolojik iyi oluş puanı bakım elemanının çocuk evlerinde sorumlu olduğu çocukların duygusal ihtiyaçlarını karşılama düzeyine göre anlamlı düzeyde farklılık göstermektedir (p<0.05). Farkın hangi grup lehine olduğunu ortaya koymak için Tukey testi yapılmış olup farkın çocuk evlerinde sorumlu olduğu çocukların duygusal ihtiyaçlarını yeterli düzeyde karşılamadığını belirten bakım elemanları ile yeterli ve çok yeterli düzeyde karşıladığını belirten bakım elemanları arasında çocukların duygusal ihtiyaçlarını yeterli ve çok yeterli düzeyde karşıladığını belirten bakım elemanları

lehine olduğu sonucu saptanmıştır. Ayrıca sorumlu olduğu çocukların duygusal ihtiyaçlarını yeterli ve çok yeterli düzeyde karşıladığını ifade eden bakım elemanları arasında çok yeterli düzeyde karşıladığını belirten bakım elemanları lehine bir farkın olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 15. Psikolojik İyi Oluş Ölçeği Puanının Bakım Elemanının Çocuk Evlerinde Sorumlu Olduğu Çocuklarla Sorun Yaşama Sıklığına Göre Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

Çocuklarla Sorun Yaşama Sıklığı		n	\bar{x}	ss	F	p	Fark
Psikolojik İyi Oluş	Hiçbir zaman ¹	64	51.1	5.4	11.814	0.000*	1-2
	Nadiren ²	401	48.6	6.8			1-3
	Çoğu zaman ³	40	44.6	7.1			2-3

*p<0.05

Tablo 15 incelendiğinde psikolojik iyi oluş puanı bakım elemanının çocuk evlerinde sorumlu olduğu çocuklarla sorun yaşama sıklığına göre anlamlı düzeyde farklılık göstermektedir (p<0.05). Farkın hangi grup lehine olduğunu ortaya koymak için Tukey testi yapılmış olup farkın çocuk evlerinde sorumlu olduğu çocuklarla hiçbir zaman sorun yaşamadığını belirten bakım elemanları ile nadiren ve çoğu zaman sorun yaşadığını belirten bakım elemanları arasında hiçbir zaman sorun yaşamadığını belirten bakım elemanları lehine olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca çocuk evlerinde sorumlu olduğu çocuklarla nadiren ve çoğu zaman sorun yaşadığını belirten bakım elemanları arasında nadiren sorun yaşadığını belirten bakım elemanları lehine bir farkın olduğu bulunmuştur.

TARTIŞMA

Bu araştırma kapsamında yapılan analizler sonucunda çeşitli bulgular elde edilmiş olup alan yazın çerçevesinde tartışılmıştır.

Psikolojik İyi Oluş Ölçeği'ne ilişkin betimsel istatistik bulguların tartışılması

Bakım elemanlarının "Psikolojik İyi Oluş Ölçeği" nin toplam puan ortalaması ve standart sapma değerlerinin 48.60 ± 6.805 olduğu tespit edilmiştir

(Bkz. Tablo 3). Çalışmadan elde edilen bulgu ile ilgili alan yazın tutarlılık göstermektedir. Yapılan çalışmalarda Özgönül (2019)'ün 45.695 ± 8.309 ; Kopaç (2020)'in 42.68 ± 8.67 ; Ekinci (2021)'nin 43.02 ; Sülü (2021)'nün $33,46 \pm 5,69$; Ateş (2021)'in $39,324 \pm 15,673$; Tut (2022)'un $41,53 \pm 4,56$ puan elde ettikleri görülmüştür. Psikolojik iyi oluş puanlarındaki artma, bireyin farklı sahalarda fonksiyonel veya olumlu bir görüşe sahip olduğu, fazla sayıda psikolojik yönden desteklere ve güce sahip olduğunu göstermektedir. Bu kapsamda yapılan araştırmada yer alan bakım elemanlarının psikolojik iyi oluş düzeylerinin ortalamasının üzerinde olduğu söylenebilir.

Demografik değişkenler açısından Psikolojik İyi Oluş Ölçeği'ne yönelik bulguların tartışılması

36-40 yaş ve 41 ve üstü yaş bakım elemanlarının 35 ve altı yaş bakım elemanlarına göre psikolojik iyi oluş düzeylerinin daha yüksek olduğu söylenebilir (Bkz. Tablo 4). Alan yazında bulgulara hem benzer olarak Özgönül (2019) 31-45 yaş aralığındaki ruh sağlığı çalışanlarında, Kılıç vd. (2020) 36-45 yaş aralığı sağlık çalışanlarında, Sülü (2021) 40 ve üstü yaş katılımcılarda, Ateş (2021) 25-44 yaş aralığında; hem de farklı olarak Ekinci (2021) 31-35 yaş aralığında, Yalçın (2021) 25 ve altı yaş ile 26-30 yaş arasında olan katılımcılarda psikolojik iyi oluşlarının anlamlı düzeyde daha yüksek olduğunu belirtmiştir. Gökçe (2013), genel anlamdaki psikolojik yönden sağlığı yordayan ilk değişkenin yaş olduğunu ortaya koymuştur. Yaş almak, çoğu zaman bireyler tarafından yaşlanmaya eş değer olarak görülse de edinilen eşsiz deneyimlerle birlikte hayata bakış açılarının sentezlendiği, yordandığı, olayların birçok farklı yönünün görülebildiği ve değerlendirme yetilerine sahip olunduğu, sabır ve sebatın gösterildiği bir süreci ifade etmesi açısından oldukça etkili bir değişkendir. Ebeveynlerin yaşları arttıkça çok küçük sorunların bir sorun olarak algılanmaması ve baş edebilme noktasında farklı kaynakların ve güçlerin kullanılıyor olmasının psikolojik iyi oluşta olumlu etkiler bıraktığı düşünülmektedir. Bulguları destekleyen başka bir çalışma örneği de küçük yaşta olmanın psikolojik sağlık açısından bir risk oluşturduğu yönindedir (Gökçe, 2013). Araştırma bulgularının aksine Ekşioğlu (2022) küçük yaşlarda bulunmanın (22-29 yaş arası) psikolojik açıdan daha iyi olduğunu belirtmiştir. Bazı çalışmalarda grubun dinamiği ve özellikleri çerçevesinde farklılık olmadığı görülmüştür (Kaya, 2016; Kopaç, 2020; Aksu, 2020; İnce Keser, 2020; Tut, 2022; Öztürk, 2022).

Psikolojik iyi oluş puanının bakım elemanının cinsiyetine göre anlamlı düzeyde farklılık göstermediği belirlenmiştir (Bkz. Tablo 5). Bakım elemanlarının çoğu zamanını iş yerinde geçirerek benzer deneyimlere ve psikolojiye sahip olması, ayrıca başka faktörlerin cinsiyetten daha fazla etkisi olmasından kaynaklanabilir. Alan yazında hem araştırma sonucuna benzer çalışmalara (Kaya, 2016; Özgönül, 2019; İnce Keser, 2020; Kılıç vd., 2020; Aksu, 2020; Ko-paç, 2020; Ekinci, 2021; Sülü, 2021; Yalçın, 2021) hem de erkeklerin kadınlara göre daha yüksek düzeyde iyi oluşa sahip oldukları çalışmalara rastlanmıştır (Yalçın Dinç, 2020; Yavuz, 2021). Depresyon gibi duygusal bozuklukların kadınlarda erkeklere göre daha fazla olduğu açıklanmıştır (Korkut, 2017; WHO, 3 Nisan 2022). Büyük Britanya'daki bireysel psikolojik iyi oluşu etkileyen faktörlerin yapıldığı araştırmada erkek cinsiyetinin koruyucu ve psikolojik iyi oluşu destekleyen faktörler arasında yer aldığı bildirilmiştir (Oskrochi vd., 2018). Ancak alan yazında çalışmaların aksine kadınların psikolojik iyi oluş düzeylerinin erkeklerden daha fazla olduğunu belirten bulgulara da rastlanmıştır (Eroğlu, 2017; Eroğlu ve Parlar, 2018; Kharपुरi ve Priya, 2019; Elmas vd., 2021; Ekşioğlu, 2022). Ekşioğlu (2022), günümüzde kadınların daha fazla aktif olmalarının ve sosyal yaşamda söz hakkı bulmalarının bu sonuçta etkisi olduğunu dile getirmiştir. Açıklandığı üzere alan yazında cinsiyet değişkeni ile ilgili tutarlı bir sonuç bulunamamış olup cinsiyetin başlıca yordayıcı değişkenlerden biri olmadığı, psikolojik iyi oluşun farklı sosyal, fiziksel, duygusal etkilerden etkilenmesi sebebiyle farklı sonuçların çıkmasının doğal olduğu vurgulanmıştır (İnce Keser, 2020).

Psikolojik iyi oluş puanının bakım elemanının eğitim düzeyine göre anlamlı düzeyde farklılık göstermediği belirlenmiştir (Bkz. Tablo 6). Bakım elemanlarının çoğunun benzer düzeyde lise eğitimine sahip olmasının ve eğitimden başka faktörlerin iyi oluş üzerinde daha fazla etkisinin olmasından kaynaklanabilir. Alan yazında araştırma sonuçlarını destekleyen çalışmalar (Eroğlu, 2017; Eroğlu ve Parlar, 2018; Özgönül, 2019; Aksu, 2020; İnce Keser, 2020; Sülü, 2021; Emirci, 2021; Aydoğan, 2021) ve eğitim düzeyinin psikolojik iyi oluşu yordamadığına ilişkin bulgular (Şengül Kılıç, 2021) olduğu kadar genel olarak daha yüksek eğitim niteliklerine sahip olmanın psikolojik iyi oluşu olumlu etkileyen faktörlerden olduğu da ifade edilmiştir (Telef, 2013; Oskrochi vd., 2018; Ekinci, 2021; Yalçın, 2021). Eğitim seviyelerindeki artışla birlikte

kişilerin daha fazla kaynağa ulaşma, karşılaştıkları problemleri daha kolay çözebilmeleri ve bu nedenle daha yüksek iyi oluş olabileceği rapor edilmiştir (Telef, 2013). Yılmaz (2002), eğitim düzeyinin artmasının psikolojik sıkıntıının azalmasını yordadığını bulmuştur. Farklı bir sonuç olarak Ayapbek (2021), ortaokul mezunlarının, Tut (2022) ise lise mezunlarının lisans ve üstüne göre daha fazla iyi oluşa sahip olduklarını ortaya koymuştur. Sonuç olarak eğitim düzeyiyle ilgili alan yazında bir tutarlık olmadığı, araştırmanın konusu ve katılımcılarına göre farklı sonuçlar gösterdiği düşünülmektedir.

Kendi çocuğunun duygusal ihtiyaçlarını yeterli düzeyde karşıladığını belirten bakım elemanlarının diğerlerine göre psikolojik iyi oluş düzeylerinin daha yüksek olduğu söylenebilir (Bkz. Tablo 7). Bunun nedeninin ise bakım elemanının kendi çocuğunun ihtiyaçlarını karşılamaktan duyduğu memnuniyetle ve duygusal rahatlamayla ilişkili olabileceği düşünülmektedir. Çocuklarına yeteri kadar ilgi, sevgi, şefkat gösteren, güvende ve korunduğunu hissettiren, duygularına yanıt veren, duygularının anlaşıldığını hissettiren ebeveynler, çocuklarının duygusal ihtiyaçlarını karşılayarak onların sosyal duygusal gelişimini destekleyebilir. Böylece çocukların yaşamda uyumlu bir profil çizmeye daha yatkın olabildiği, ebeveyni ile daha az sorun yaşayabildiği, ebeveynlerin kendilerini daha iyi bir seviyede ve ruh halinde hissedebildikleri değerlendirilmektedir. Nitekim iyi düzeyde duygusal gelişime sahip olan çocukların okula uyum, akademik açıdan yeterlilik duygularının geliştiği (Ray ve Smith, 2010; Nix vd., 2013), duyguların farkında olma ve anlama, pozitif sosyal davranış gösterme, akranlarla ve öğretmenle iyi iletişim kurmayı kolaylaştırdığına ilişkin kanıtlar bulunmuştur (Garner ve Waajid, 2008; Downer vd., 2010). Tam aksine duygusal ihtiyaçları karşılanmayan çocukların sosyal ve duygusal yönden gelişimlerinin yetersiz olduğu, çatışma, direnç, öfke ve çeşitli yıkıcı davranış problemleriyle birlikte uyum sorunları yaşadıkları, okula uyumda da benzer sorunların görüldüğü belirtilmiştir (Domitrovich vd., 2007). Çocuğun uyum sorunlarıyla ebeveynlerin psikolojik iyi oluşları arasındaki ilişkiler alan yazında net bir şekilde ifade edilmiş olup uyum sorunlarının artmasının ebeveynlerde psikolojik iyilik halinin azalmasıyla sonuçlandırıldığı bildirilmiştir (Henderson vd., 2003; Kındıroğlu ve Yaşar Ekici, 2019; Atan, 2020). Semerci vd. (2020) tarafından yapılan çalışmada, evli ve çocuklu olmanın bakım elemanları tarafından zor ve dezavantajlı olduğunun belirtildiği,

bunun nedeninin ise kendi ailelerine ve çocuklarına ilgi ve zaman ayıramamalarından kaynaklandığı belirtilmiştir. Bu durumun özellikle küçük çocukları olan bakım elemanlarında hem çocuk hem de kendileri açısından psikolojik anlamda sıkıntı oluşturdu ifade edilmiştir. Bu kapsamda alan yazının bu bulgularla örtüştüğü ifade edilebilir.

Kendi çocuğu ile hiçbir zaman sorun yaşamadığını belirten bakım elemanlarının diğerlerine göre psikolojik iyi oluş düzeylerinin daha yüksek olduğu söylenebilir (Bkz. Tablo 8). Çocuğu ile sorun yaşamayan ve bunun stresi ile baş etmek durumunda kalmayan bakım elemanlarının daha olumlu ve iyi bir ruh hali içinde oldukları düşünülebilir. Alan yazındaki benzer bulgular ile çalışmanın sonuçları uyum göstermektedir. Psikolojik iyi oluşun ebeveynlerin tutumuna etkisinin incelediği bir araştırmada, iyi oluşu yüksek olan ebeveynlerin demokratik ve izin verici tutumları daha fazla sergilerken otoriter tutumdan kaçındıkları bildirilmiştir (Eroğlu ve Parlar, 2018). Bu durum da çocukların daha olumlu olmasına ve ebeveynleriyle problem yaşama sıklığının azalmasına neden olabilir. Psikolojik iyi oluşu yüksek olan ebeveynler çocuklarına karşı sınırlar koyabilen, bununla birlikte sevgisini gösterebilen, çocuklarının duygu ve düşüncelerini önemseyen, seçimlerine saygı duyan, onlarla olumlu iletişim kurabilen bireylerdir. Bu ortamda yetişen çocuklarının tüm gelişim alanlarının sağlıklı geliştiği, kendine güvenen ve bağımsız bireyler haline gelebildikleri, aileleriyle daha az sorun yaşadıkları söylenebilir. Çocuğun iyi oluşu ebeveynlere de yansarak olumlu bir aile ortamı oluşturulabilir. Tam aksi bir durumda ise çocuklar daha baskıcı bir ortamda yetiştiği için inatlaşan, hırçın, sinirli ve öfkeli, bağımlı bireyler olabilmekte ve bu ebeveyniyle daha fazla sorun yaşamasına neden olduğu için ebeveyn psikolojik iyi oluşunu da düşürebilmektedir (Eroğlu ve Parlar, 2018). Çocukların yaşının artması ile aile ortamının etkisinden ayrılarak akran etkisinde kalmasının ebeveyn-çocuk arasındaki olumlu ilişkiyi sekteye uğratabildiği, çocukların okula başlamasıyla birlikte ise çeşitli davranış sorunlarının, akademik yetersizliklerin veya diğer çocuklarla sorun yaşamalarının ebeveyn-çocuk arasındaki memnuniyet veren ilişkiyi bozabildiği ifade edilmiştir (Nomaguchi, 2012). An ve Cooney (2006), çocuklukta ebeveynleriyle olumlu ve güvene dayalı ilişki deneyimlerine sahip yetişkinlerin ebeveyn olması durumunda da çocukları ile olumlu ilişki ve daha iyi psikolojik iyilik hali bildirdikleri görülmüştür. Çalışmalardan

da çıkarım yapılabileceği üzere aslında daha olumlu ilişkiler ve deneyimlerin hem ebeveyn olarak bakım elemanlarının hem de kendi çocuklarının ilerleyen süreçteki iyilik halini olumlu etkileyebilmesi muhtemeldir.

Psikolojik iyi oluş puanının bakım elemanının kronik hastalığı olması durumuna göre anlamlı düzeyde farklılık göstermediği belirlenmiştir (Bkz. Tablo 9). Araştırma bulguları destekleyen çalışmalar olduğu kadar (Kınırdıroğlu, 2018) hastalığın iyi oluşu veya iyi oluşun hastalığı etkilediği de belirtilmiştir (Gökçe, 2013; Larsson vd., 2019). Pozitif psikolojinin koruyucu etkisinin olduğu; hem sağlıklı hem de hastalıklı popülasyonlarda psikolojik iyi oluşun mortaliteyi düşürdüğü, sağlıklı popülasyonlarda kalp, böbrek, bağışıklık sorunlarındaki mortalitenin azalmasıyla ilişkili olduğu (Chida ve Steptoe, 2008), ABD’de dokuz-on yıllık süren izlem çalışması sonucunda sürekli olarak psikolojik iyilik halinin üst seviyelerde seyretmesinin yüksek HDL kolesterol ve düşük trigliseritleri öngördüğü vurgulanmıştır (Radler vd., 2018). Yapılan bu çalışmada kronik hastalığı olan bakım elemanı sayısının az olması nedeniyle iyi oluş üzerinde bir farklılık ortaya çıkmadığı söylenebilir.

Psikolojik bir sorun yaşamadığını ve psikolojik destek alan/ almaya devam ettiğini belirten bakım elemanlarının psikolojik bir sorun yaşadığını ancak destek almadığını belirten bakım elemanlarına göre psikolojik iyi oluş düzeylerinin daha yüksek olduğu söylenebilir (Bkz. Tablo 10). Her bireyin yaşamı boyunca farklı stres ve travmatik durumlarla karşılaşabildiği, bu durumlarla baş edebilmenin bazen kolay olup ciddi düzeyde bir psikolojik sorun oluşturmadığı, bazen ise zorlu yaşam olayları karşısında baş edebilmenin güç olduğu bilinmektedir. Bu nedenle ihtiyaç duyulduğu noktalarda uzmanlardan alınan desteklerin baş etmede ve psikolojik durumu toparlamada etkili olduğu söylenebilir. Çalışmadan elde edilen bulgu ile ilgili alan yazın tutarlılık göstermektedir. Araştırma bulgularında da sorunlarının çözümüne ilişkin psikolojik destek alanların veya almaya devam edenlerin psikolojik durumlarının daha iyi düzeyde olduğu saptanmıştır. Kaya (2016), geçmişte psikolojik problem yaşadığını belirtenlerin ruhsal belirti düzeylerinin hiç problem yaşamayanlara göre daha yüksek düzeyde olduğunu rapor etmiştir. Bu nedenle stres ve ruhsal belirti durumlarında, psikolojik iyi oluşun tekrar kazanılması için uzman desteğine başvurulması ve zor durumla baş edilebilmesi gerektiği sonucu bir kez

daha vurgulanmıştır. Kopaç (2020) ise bulgulardan farklı olarak psikiyatrik ilaç kullanımı veya tedavisinin katılımcıların psikolojik iyi oluş durumlarında bir fark oluşturmadığı sonucunu iletmiştir.

Çoğu zaman ve her zaman sportif faaliyetlere katıldığını ifade eden bakım elemanlarının diğerlerine göre psikolojik iyi oluş düzeylerinin daha yüksek olduğu söylenebilir (Bkz. Tablo 11). Sosyal bir varlık olan insanın doğası gereği hareketli olma ve çevresiyle iletişim kurma ihtiyaçlarının olduğu bilimsel olarak kanıtlanmıştır. Bu nedenle araştırmada ihtiyaçlarını karşılama yönünde adım atan bakım elemanlarının psikolojik iyi oluşlarının daha yüksek olduğu söylenebilir. Alan yazındaki bilgiler bu sonuçlar ile örtüşmektedir. Spor veya fiziksel aktiviteye devam edenlerin daha yüksek psikolojik iyi oluşa sahip olduklarına (Önalgil, 2012; Hogan vd., 2013; Yavuz, 2021; Ekinci, 2021; Elmas vd., 2021) psikolojik rahatsızlıkların tedavisinde (örneğin depresyon gibi) (Cooney vd., 2013), olumsuz durumlarla baş etmede (Öztürk, 2019) sporun psikolojik yönden iyi oluşa destek sunduğu dile getirilmiştir.

Yeterli ve çok yeterli düzeyde çocuk gelişimi ve eğitimi konusunda bilgiye sahip olan bakım elemanlarının kararsız olduğunu belirten bakım elemanlarına göre psikolojik iyi oluş düzeylerinin daha yüksek olduğu söylenebilir (Bkz. Tablo 12). Çocuğun gelişimi ve eğitimi alanında bilgiye sahip olan bakım elemanlarının hem kendi çocuklarının hem de sorumlu olduğu çocukların problemlerini çözmeye noktasında daha pratik ve etkili olabilecekleri, çıkmaza girme durumlarının az olabileceği için de psikolojik iyi oluşlarının daha iyi seviyelerde seyredebileceği düşünülmektedir. Bulgularla uyumlu olarak çocuklara ilişkin ebeveynlere eğitim verilerek bilginin artmasının sağlandığı, neticede, hem çocuklarda olumlu gelişmelerin kaydedildiği hem de ebeveynlerin iyilik hallerinde pozitif gelişmelerin olduğu rapor edilmiştir (Scott ve Stradling, 1987; Ahlqvist- Björkroth vd., 2017).

ÇEKOM'a bağlı çocuk evlerinde 4-6 yıl çalışan bakım elemanlarının diğerlerine göre psikolojik iyi oluş düzeylerinin daha yüksek olduğu söylenebilir (Bkz. Tablo 13). 4 yıldan az çalışanların işe yeni başlama ve iş döngüsüne alışma süreci gerçekleşirken zorluk yaşayabilecekleri; 6 yıldan fazla çalışanlarda ise yıpranma ve tükenmişlikle birlikte psikolojik anlamda iyilik hallerinde zayıflama olabileceği düşünüldüğünden bu sonuçların ortaya çıktığı yorumu

yapılabilir. Çocuk evlerinde 4-6 yıl çalışan bakım elemanlarının lehine ortaya çıkan durumun ise, büyük oranda az sayıda aynı çocuklarla yeterince çalışma fırsatına sahip olunmasının etkisi olabileceği düşünülmektedir. Çocukların yapısına ve özelliklerine alışkın olmanın, çocuklarla bir uyum yakalanmasına yardım etmesi sebebiyle bakım elemanlarının psikolojik seviyelerindeki iyilik halinin olumlu etkilendiği belirtilebilir. Alan yazında psikolojik iyi oluş ile çalışma süresini çocuk evlerinde çalışan ve benzer özellikteki katılımcılar üzerinden inceleyen bir araştırmaya rastlanmamıştır. Dolayısıyla, araştırma bu yönüyle özgün bir nitelik taşımaktadır. Yine de çalışma sonuçlarıyla ilgili olabilecek çalışmalara bakıldığında, çocuk evlerinde çalışma süreleri arttıkça işten alınan doyumlarının azaldığı (Erbay ve Aslan, 2017), iş doyumunun da psikolojik iyilik hali ile ilişkili olduğu rapor edilmiştir (Oymak, 2017). Farklı bölümlerde, işyerlerinde veya kurumlarda çalışan katılımcılarla yapılan çalışmalarda ise çalışma süreleri ile psikolojik iyi oluş düzeylerinde bir farklılık elde edilmediği bildirilmiştir (Oymak, 2017; Karcıoğlu, 2020; Kopaç, 2020). Bulguların aksine bazı çalışmalarda tükenmişlik ve duygusal yıpranma olmadığı için 1 yıldan az çalışanlarda iyi oluşun yüksek olduğu ortaya konmuştur (İnce Keser, 2020; Yalçın, 2021). Tam tersine Kılıç vd. (2020) 6-10 yıl arasında çalışanların; Özgönül (2019) ise 11 yıl ve üzeri süredir çalışanların 1-5 yıl çalışanlara göre psikolojik iyilik hallerinin yüksek olduğunu belirtmiştir. Görüldüğü gibi alan yazında çalışma süresi ile psikolojik iyi oluş temelinde bir tutarlılık gözlenmemiştir.

Sorumlu olduğu çocukların duygusal ihtiyaçlarını yeterli ve çok yeterli düzeyde karşıladığını belirten bakım elemanlarının yeterli düzeyde karşılamadığını belirten bakım elemanlarına göre psikolojik iyi oluş düzeylerinin daha yüksek olduğu söylenebilir (Bkz. Tablo 14). Bakım elemanları sorumlu olduğu çocuklarla ilgili ihtiyaçları karşıladıklarında görev yaptığı yerdeki çocuklar tarafından bu ihtiyaçların eksikliğine yönelik sorun çıkarılması ihtimali ortadan kalkabilir ve böylece bakım elemanları da mutlu bir atmosfer içerisinde görevlerini tamamen yerine getirmelerinden dolayı iyi oluş seviyelerinde artış görülebilir. Bakım elemanlarının çocuk evlerindeki çocukların psikolojik, duygusal, fiziksel ihtiyaçları gibi bir takım ihtiyaçları karşılamaları gerektiği kilit rolleri bulunmaktadır (Frøyland, 2019). Kurumsal ortamlarda bakıcıları tarafından ihmal edilen çocuklarda bilişsel, sosyal, duygusal uyarımların eksikliği sonucu

psikososyal yoksunluk (Zeanah vd., 2006; Humphreys ve Zeanah, 2015) reaktif bağlanma bozukluğu oluşabilmektedir (Zeanah ve Gleason, 2015). Rather ve Margoob (2006)'un belirttiğine göre Freud ve Danns, Rutter ve Maughan ile Tizard ve Hodges çocuklarla ilgili ortaya çıkan uzun dönemli olumsuz etkilerin, sıcak ve kişisel ilişkilerle düşürülebileceğini bildirmiştir. Bunun için istek ve motivasyonu kaybetmeden bakım elemanlarının psikolojik ve duygusal yönden iyilik halinin korunması gerektiği belirtilmektedir (Tambulut ve Engin, 2019). Doğrudan konuyla ve benzer katılımcılarla ilgili yapılan çalışma sayısı az olup çocuk evleri hizmet modelinin fiziksel ihtiyaçlar dâhil duygusal ihtiyaçları karşılaması konusunda daha yeterli olduğu ancak aile ortamına yine de tam benzerlik göstermediği belirtilmiştir (Keten, 2017). Semerci vd. (2020)'nin bakım elemanlarının günlük ilgilenmeleri gereken rutin iş yükünden, 24/48 saatlik çalışma sistemlerinden ve izin dönemlerinde üç kişi yerine iki kişi şeklinde sık sık çalışmaktan dolayı bedensel ve duygusal açıdan olumsuz etkilendiklerini, çocuklara yeterince vakit ayıramadıklarını, bir ara personel veya gündüz çalışan personelin olmasının çocukların diğer ihtiyaçlarını karşılaması için gerekli olduğunu belirttikleri görülmüştür. Anlaşıldığı üzere çalışma koşullarının yeterli olmadığını düşünen bakım elemanlarının iyilik halinin de olumsuz etkilendiği ve korunmaya ihtiyacı olan çocukların ihtiyaçlarının karşılanmasında yetersizliklerin olduğu söylenebilir. Bakım elemanlarına uygun çalışma koşulları ve ek personel sağlanarak iyi oluşlarının yükseltilmesi ve böylece çocuklara daha fazla zaman ve ilgi gösterilerek duygusal ihtiyaçlarının desteklenmesi önerilebilir. Bu kapsamda bulgular ile alan yazının uyumlu olduğu söylenebilir.

Çocuk evlerinde sorumlu olduğu çocuklarla hiçbir zaman sorun yaşamayan ve nadiren sorun yaşayan bakım elemanlarının çoğu zaman sorun yaşayan bakım elemanlarına göre psikolojik iyi oluş düzeylerinin daha yüksek olduğu öngörülebilir (Bkz. Tablo 15). Alan yazındaki bilgiler bu sonuçlar ile örtüşmektedir. İstekler ve karşılığında yaşanan çekişmeler, tartışmalar, sorunlar gibi olumsuz sosyal ilişkilerin sağlık üzerindeki etkisinin, olumlu yaşanan ilişkilerin etkisinden daha fazla olabileceği belirtilmektedir (Rook, 1984). Bakım elemanları birincil bakım verenler olduğu için tıpkı bir ebeveyn ya da abla/abi rolü üstlenerek sosyal ebeveyn- çocuk ilişkisini yürütür. Kimi zaman ev içinde belirli kurallarla disipline edilmeye ve yetiştirilmeye çalışılan

çocuklarla sorunlar yaşanabilir ve uyum içinde oluşturulan atmosfer bozulabilir. Bu bazen korunmaya ihtiyacı olan çocukların geçmişten getirdikleri psikolojik ve davranışsal sorunlarla ilgili olabilirken bazen akademik hayatlarıyla, gelişimsel krizlerle, arkadaş çevresinin ve internetin olumsuz etkisiyle ya da değişen ve dönüşen toplumsal özelliklerle ilgili olabilir. Rygaard (2020)'a göre, zor çalışma koşullarının, fazla sayıda çocukla ilgilenmenin ve travma yaşamış çocuklar hakkındaki bilgi eksikliğinin sorun yaşanmasında ve bakım verenlerin güçlük çekmesinde etkili olabildiği belirtilmiştir. Bu durum çalışanlar için ebeveyn-çocuk arasında yaşanan sorunlar gibi yıpratıcı olabilir (Umberson, 1989). Bakım elemanları için yaşanan sorunların psikolojik iyi oluşlarını ve fiziksel sağlıklarını etkilemesinin (Raina vd., 2005) olası bir nedeninin zamanla görev yaptıkları yerdeki çocukları kendi çocuklarından ayırmamaları, aralarında ebeveyn-çocuk ilişkisinin ya da benzer bir bağın olması gösterilebilir (Colin, 1996). Zira bakım elemanlarının çocuklarla bir arada oldukları ve bakım verdikleri düşünülürse (Erbay ve Aslan, 2017) bu sonuç şaşırtıcı değildir. Bu kapsamda nadiren sorun yaşayan ya da hiçbir zaman sorun yaşamayan bakım elemanlarının daha iyi düzeyde bir psikolojik iyi oluşa sahip oldukları düşünülmektedir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Araştırmanın amacı kapsamında Psikolojik İyi Oluş Ölçeği'nden elde edilen sonuçlara göre bakım elemanlarının ortalamanın üzerinde psikolojik iyi oluşa sahip oldukları bulunmuştur. Ayrıca bakım elemanlarının psikolojik iyi oluş düzeylerinin bakım elemanlarının yaşlarına, kendi çocuklarının duygusal ihtiyaçlarını karşılayıp karşılamadığına, çocuklarıyla sorun yaşama sıklığına, geçmişte psikolojik destek alıp almadığına, sportif faaliyetlerine katılım sıklığına, çocuk gelişimi ve eğitimi konusundaki bilgi düzeylerine göre anlamlı düzeyde farklılık gösterdiği bulunmuştur. Bakım elemanlarının psikolojik iyi oluş düzeylerinin çocuk evlerinde çalışma süresine, çocuk evindeki çocukların duygusal ihtiyaçlarını karşılama düzeylerine ve onlarla sorun yaşama sıklığına göre anlamlı düzeyde farklılık gösterdiği bulunmuştur. Ancak psikolojik iyi oluş düzeylerinin bakım elemanlarının cinsiyetine, eğitim düzeyine, kronik hastalığı olması durumuna göre anlamlı düzeyde farklılık göstermediği saptanmıştır.

Genel Öneriler

- Çocukların duygusal ihtiyaçlarının karşılanmasının önemli olduğu dikkate alınarak bakım elemanı ve çocuklar arasındaki ilişkilerin güçlendirilmesi, çocukların duygusal ihtiyaçlarının nasıl karşılanacağına yönelik eğitimler verilmesi,
- Bakım elemanı ile çocuklar arasında yaşanması muhtemel sorunların azaltılmasına yönelik ihtiyaç analizinin yaptırılması, bu doğrultuda teorikten ziyade vaka temelli ve uygulamalı eğitimler verilerek öfke, inatlaşma, saldırganlık gibi duygusal ve davranışsal sorunlarda bakım elemanlarının çocuklara nasıl sağlıklı şekilde yaklaşabileceği yönünde pratiklik kazandırılması, böylece daha etkin bakım elemanlığı uygulamaları için destek olunması,
- Bakım elemanlarının hassas ve kırılğan bir grupla çalıştığı göz önünde bulundurularak rutin şekilde psikolojik kontrolden geçirilmeleri, erken dönemde fark edilen psikolojik sorunlarda gerekli psiko-sosyal desteğin verilerek bakım elemanlarının psikolojik olarak daha iyi seviyede olmalarının sağlanması,
- Bakım elemanlarının sportif faaliyetlere katılımı için iş birlikleri ve anlaşmaların sağlanarak uygun ücretlerde devamın sağlanması, böylece yaşamın stresinden uzaklaşarak psikolojik iyi oluşa ve sağlıklı bedene sahip olan bakım elemanlarının hem kendi çocuklarına hem de sorumlu olduğu çocuklara daha fazla olumlu yaklaşım sergileyebileceği, ortaya çıkabilen uyum ve davranış sorunlarıyla daha iyi başa çıkabileceği,
- 4-6 yıl çocuk evinde çalışan bakım elemanlarının diğerlerine göre psikolojik iyi oluşlarının daha iyi düzeyde olduğu tespit edildiğinden sık yer değiştirilmemesi, 7 yıl ve üstü çalışanlar için psikolojik iyi oluşu artıracak önlemlerin alınması,

Bakım elemanlarına yönelik öneriler;

- Bakım elemanlarının günlük ve iş yaşamın yoğunluğunda dahi hem kendi çocuklarına hem de korunmaya ihtiyacı olan çocuklara yeteri kadar zaman ayırmaları; sevgi, ilgi gösterme, temas etme (dokunma), kaliteli vakit geçirme gibi duygusal ihtiyaçlarının karşılanarak hem

- çocukların duygusal gelişimlerine destek olunması, hem de bakım elemanlarının daha yüksek bir psikolojik iyilik halinin sağlanması,
- Çocuklar ile sorun yaşama sıklığının azaltılması için gerekli önlemlerin alınması (çocuklar ile inatlaşmama, kuralların net olması, tutarlı ebeveynlik yaklaşımı vb.), böylece bakım elemanlarının psikolojik olarak iyiliğinin sağlanması,
 - Bakım elemanlarının doğru ve sağlıklı çeşitli kaynaklardan yararlanarak çocukların gelişimi ve eğitimi konularına hâkim olmaları, gelişim döneminde yaşanabilecek ciddi krizlerde erken müdahale için ilgili uzmanlarla iletişim kurabilme ve uyumlu çalışabilmeyi kapsayan yeterli bakım elemanlığı sorumluluğunun gösterilmesi, önerilmektedir.

KAYNAKÇA

- Acar, B., Semerci, M., Yaman, ÖM. (2021). Çocuk Evlerinde Çalışan Bakım Elemanlarının Mesleki Yeterliliklerinin Çocuk Eğitimi ve Bakımı Açısından İncelenmesi. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 21(51), 502-38.
- Ahlqvist-Björkroth, S., Boukydis, Z., Axelin, AM., Lehtonen, L. (2017). Close Collaboration With Parents™ Intervention to Improve Parents' Psychological Well-Being And Child Development: Description of The Intervention and Study Protocol. *Behavioural Brain Research*, 325, 303-10.
- Aksu, E. (2020). *Yetişkin Bireylerde Problemlerle Başa Çıkma Tutumları ve Öz Yeterliliklerinin Psikolojik İyi Oluş Düzeyleri ile Aralarındaki İlişkinin İncelenmesi* (Yüksek lisans tezi). Üsküdar Üniversitesi, İstanbul.
- An, JS., Cooney, TM. (2006). Psychological Well-Being in Mid to Late Life: The Role of Generativity Development and Parent-Child Relationships Across the Lifespan. *Int J Behav Dev.*, 30(5), 410-21.
- Atan, A. (2020). *5-6 Yaş Çocuklarda Psikolojik İyi Oluş: Bir Model Önerisi ve Ebeveynler İle Öğretmenlerin Kişilik Tipleri, Ego Durumları ve Psikolojik İyi Oluş Düzeylerinin Yordayıcı Rolü* (Doktora tezi). Pamukkale Üniversitesi, Denizli.
- Ateş, MF. (2021). *Covid-19 Salgını Sürecinde Bireylerin Kaygı ve Psikolojik İyi Oluş Düzeylerinin Sosyodemografik Özellikler, Algılanan Sosyal Destek, Duygusal Düzenleme ve Empati Açısından İncelenmesi* (Yüksek lisans tezi). Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi, İstanbul.
- Ayapbek, R. (2021). Evli Bireylerde Partnere Saygı ve Psikolojik İyi Oluş Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Kadın ve Aile Araştırmaları Dergisi (OKAD)*, 1(1), 1-12.
- Aydoğan G. (2021). *Evli Bireylerin Evlilik Doyumlarının Psikolojik İyi Oluş, Eş Desteği, Bilinçli Farkındalık Düzeyleri ve Bazı Kişisel Değişkenler Açısından İncelenmesi* (Yüksek lisans tezi). Ufuk Üniversitesi, Ankara.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, ÖE., Karadeniz, Ş., Demirel, F. (2018). *Eğitimde Bilimsel Araştırma Yöntemleri* (23. Baskı). Ankara: Pegem.
- Chida, Y., Steptoe, A. (2008). Positive Psychological Well-Being and Mortality: A Quantitative Review of Prospective Observational Studies. *Psychosom Med*, 70(7), 741-56.
- Cooney, GM., Dwan, K., Greig, CA., Lawlor, DA., Rimer, J., Waugh, FR., et al (2013). Exercise For Depression. *Cochrane Db Syst Rev.*, 9.
- Colin VL. (1996). *Human Attachment*. US: Temple University Press.
- Çocuk koruma kanunu. (2005), *Çocuk Koruma Kanunu*, Erişim Tarihi: 5 Nisan 2022, <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.5395.pdf>
- DeCarlo, LT. (1997). On The Meaning And Use Of Kurtosis. *Psychol Methods*, 2(3), 292-307.

- Diener, E., Scollon, CN., Lucas, RE. (2009). The Evolving Concept Of Subjective Well-Being: The Multifaceted Nature Of Happiness. Diener, E. (Ed.), *Assessing Well-Being: The Collected Works of Ed Diener*. USA: Springer Science + Business Media.
- Diener, E., Wirtz, D., Tov, W., Kim-Prieto, C., Choi, DW., Oishi, S., et al.(2010). New Well-Being Measures: Short Scales to Assess Flourishing and Positive and Negative Feelings. *Soc Indic Res*, 97(2), 143-56.
- Domitrovich, CE., Cortes, RC., Greenberg, MT. (2007). Improving Young Children's Social And Emotional Competence: A Randomized Trial Of The Preschool "PATHS" Curriculum. *The Journal of Primary Prevention*, 28(2), 67-91.
- Downer, J., Sabol, TJ., Hamre, B. (2010). Teacher-Child Interactions in the Classroom: Toward a Theory of within-and Cross-Domain Links to Children's Developmental Outcomes. *Early Education and Development*, 21(5), 699-723.
- Dupuy H. J. (1984). The Psychological General Well-Being (PGWB) Index. Wenger N. K., Mattson M. E., Furberg C. D., Elinson J. (Eds.), *Assessment of quality of life in clinical trials of cardiovascular therapies* (pp. 170-183). New York, NY: Le Jacq.
- Ekinci, Ş. (2021). *Examination of the Relationship of Digital Addiction and the Psychological Well-Being in Regular Sports Participants* (Master Thesis). Yeditepe Üniversitesi, İstanbul.
- Ekşioğlu, Z. (2022). *Üniversite Mezunu İşsiz Bireylerde Psikolojik İyi Oluş, Umutsuzluk Seviyesi ve Algılanan Sosyal Destek Arasındaki İlişkinin İncelenmesi* (Yüksek lisans tezi). İstanbul Okan Üniversitesi, İstanbul.
- Elmas, L., Yüceant, M., Ünlü, H., Bahadır, Z. (2021). Üniversite Öğrencilerinin Fiziksel Aktivite Düzeyleri İle Psikolojik İyi Oluş Durumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Sportive*, 4(1), 1-17.
- Emirci, E. (2021). *Covid-19 Pandemi Sürecinde Evli Bireylerin Psikolojik İyi Oluş ve Stresle Başa Çıkma Tarzlarının Evlilik Doyumlarına Etkisi* (Yüksek lisans tezi). İstanbul Okan Üniversitesi, İstanbul.
- Erbay, E., Aslan, E. (2017). Ankara Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürlüğüne Bağlı Çocuk Evlerinde Çalışan Bakım Elemanları ve Çocuk Evi Sorumlularının İş Doyumu ve Tükenmişlik Düzeyleri. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 21(2), 535-56.
- Eroğlu, F. (2017). *Evli Bireylerde Psikolojik İyi Oluş İle Ebeveyn Tutumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi* (Yüksek lisans tezi). İstanbul Ticaret Üniversitesi, İstanbul.
- Eroğlu, F., Parlar, H. (2018). Evli Kadın ve Erkeklerde Psikolojik İyi Oluşun Ebeveyn Tutumuna Etkisinin İncelenmesi. *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 17(33), 89-101.
- Froyland, K. (2019). Vital Tasks And Roles of Frontline Workers Facilitating Job Inclusion of Vulnerable Youth. *European Journal of Social Work*, 22(4), 563-74.

- Garner, PW., Waajid, B. (2008). The Associations of Emotion Knowledge and Teacher-Child Relationships to Preschool Children's School-Related Developmental Competence. *J Appl Dev Psychol*, 29(2), 89-100.
- Gökçe, G. (2013). *Ebeveynin Duygusal Erişilebilirliği ve Genel Psikolojik Sağlık: Duygu Düzenleme, Kişilerarası İlişki Tarzı ve Sosyal Desteğin Rolü* (Yüksek lisans tezi). Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Groeneveld, RA., Meeden, G. (1984). Measuring Skewness And Kurtosis. *Journal of the Royal Statistical Society: Series D (The Statistician)*, 33(4), 391-9.
- Haller, E., Lubenko, J., Presti, G., Squatrito, V., Constantinou M., Nicolaou, C., et al. (2022). To Help or Not to Help? Prosocial Behavior, Its Association With Well-Being, and Predictors of Prosocial Behavior During the Coronavirus Disease Pandemic. *Front Psychol*, 12, 775032.
- Henderson, AD., Sayger, TV., Horne, AM. (2003). Mothers And Sons: A Look at the Relationship Between Child Behavior Problems, Marital Satisfaction, Maternal Depression, And Family Cohesion. *The Family Journal*, 11(1), 33-41.
- Hogan, CL., Mata, J., Carstensen, LL. (2013). Exercise Holds Immediate Benefits For Affect And Cognition In Younger And Older Adults. *Psychology and Aging*, 28(2), 587.
- Hopkins, KD., Weeks, DL. (1990). Tests for Normality and Measures of Skewness and Kurtosis: Their Place in Research Reporting. *Educational and Psychological Measurement*, 50(4), 717-29.
- Humphreys, KL., Zeanah, CH. (2015). Deviations From The Expectable Environment In Early Childhood And Emerging Psychopathology. *Neuropsychopharmacol*, 40(1), 154-70.
- Israel, GD. (1992). *Determining Sample Size*. University of Florida Cooperative Extension Service Institute of Food and Agriculture Sciences.
- İnce Keser, E. (2020). *Sosyal Hizmet Merkezlerinde Görev Yapan Meslek Elemanlarının Duyguları Yönetme Becerileri ile Psikolojik İyi Oluş Düzeylerinin İncelenmesi* (Uzmanlık tezi). Aile ve Çalışma Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Ankara.
- Karcioğlu, MS. (2020). *Ahlaki Liderliğin İşe Bağlanma, Yaşam Tatmini ve Psikolojik İyi Oluş Üzerine Etkisinde Psikolojik Sermayenin Rolü: Erzurum Organize Sanayi Bölgesi Örneği* (Doktora tezi). Atatürk Üniversitesi, Erzurum.
- Kaya, H. (2016). *Bakım ve Rehabilitasyon Merkezinde Çalışan Bakım Elemanlarının Ruhsal Durumlarının İncelenmesi* (Yüksek lisans tezi). Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, Ankara.
- Keten, D. (2017). *Korunmaya Muhtaç Çocuklar: Ankara Çocuk Evleri Üzerine Niteliksel Bir Araştırma* (Yüksek Lisans Tezi). Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, Ankara.
- Keyes, CLM. (2006). Mental Health In Adolescence: Is America's Youth Flourishing? *Am J Orthopsychiat*. 76(3), 395-402.

- Kharpuri, FL., Priya, M. (2019). Role of Gender and Length of Marriage in Marital Satisfaction and Psychological Well-Being. *Oxidation Communications*, 42(3), 415-32.
- Kılıç, B., Karaman, M., Yoldaş, A. (2020). Örgütsel Bağlılığın Psikolojik İyi Oluş Üzerindeki Etkisi: Sağlık Çalışanlarında Bir Araştırma. *İnönü Üniversitesi Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksek Okulu Dergisi*, 8(1), 83-100.
- Kındıroğlu, Z. (2018). *Ebeveynlerin Psikolojik İyi Oluş ve Psikolojik Dayanıklılık Düzeyleri İle Çocukların Sosyal Yetkinlik ve Davranışları Arasındaki İlişki* (Yüksek Lisans Tezi). T.C. İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, İstanbul.
- Kındıroğlu, Z., Yaşar Ekici F. (2019). Ebeveynlerin Psikolojik İyi Oluş ve Psikolojik Dayanıklılık Düzeyleri ile Çocukların Sosyal Yetkinlik ve Davranışları Arasındaki İlişki. *Adyaman University Journal of Educational Sciences*, 9(1), 138-57.
- Kopaç, Aİ. (2020). *Çalışanların İş Yaşam Dengeleri İle Psikolojik İyi Oluş Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi* (Yüksek lisans tezi). Üsküdar Üniversitesi, İstanbul.
- Korkut, A. (2017). *Engelli Bakım ve Rehabilitasyon Merkezlerinde Çalışan Bakım Elemanlarının Bağlanma Yönelimleri, Stresle Başa Çıkma Tarzları, Sosyal Destek Alguları, Psikolojik Belirtiler ve Bazı Demografik Özelliklerin Tükenmişlik İle İlişkisi* (Yüksek lisans tezi). Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi, İstanbul.
- Larsson, B., Dragioti, E., Gerdle, B., Björk, J. (2019). Positive Psychological Well-Being Predicts Lower Severe Pain In The General Population: A 2-Year Follow-Up Study Of The Swepain Cohort. *Annals of General Psychiatry*, 18(1), 1-11.
- Lehtinen, V., Riikonen, E., Lahtinen, E. (1997), *Promotion of Mental Health on The European Agenda*, Erişim Tarihi: 16 Nisan 2022, <https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/75859/Promotion.pdf?sequence=1>.
- Moors, JJA. (1986). The Meaning of Kurtosis: Darlington Reexamined. *The American Statistician*, 40(4), 283-4.
- Nix, RL., Bierman, KL., Domitrovich, CE., Gill, S. (2013). Promoting Children's Social-Emotional Skills in Preschool Can Enhance Academic and Behavioral Functioning in Kindergarten: Findings From Head Start REDI. *Early Education and Development*, 24(7), 1000-19.
- Nomaguchi, KM. (2012). Parenthood and Psychological Well-Being: Clarifying the Role of Child Age and Parent-Child Relationship Quality. *Social Science Research*, 41(2), 489-98.
- Nunnally, JC. (1967). *Psychometric Theory*. New York: McGraw-Hill.
- Oymak, YC. (2017). *Psikolojik İyi Oluş İle İş Doyumu Arasındaki İlişkinin İncelenmesi* (Yüksek lisans tezi). Haliç Üniversitesi, İstanbul.
- Oskrochi, G., Bani-Mustafa, A., Oskrochi, Y. (2018). Factors Affecting Psychological Well-Being: Evidence from Two Nationally Representative Surveys. *Plos One*, 13(6), 1-14.

- Önalgil, S. (2012). *55 Yaş ve Üzeri Bireylerde Fiziksel Aktivitenin, Algılanan Sosyal Destek ve İyi Olma Durumuna Etkisi* (Yüksek lisans tezi). Akdeniz Üniversitesi, Antalya.
- Özgönül, Ö. (2019). *Aktif Olarak Danışan Gören Ruh Sağlığı Çalışanlarının Psikolojik İyi Oluşlarının Yordayıcıları Olarak Duyguları İfade Etme ve Psikolojik Danışma Öz Yeterliği* (Yüksek lisans tezi). İstanbul Arel Üniversitesi, İstanbul.
- Özlü-Erkilic Z, Kothgassner OD, Wenzel T, Goreis A, Chen A, Ceri V, Fakhr Mousawi A, Akkaya-Kalayci T. (2021). Does the Progression of the COVID-19 Pandemic Have an Influence on the Mental Health and Well-Being of Young People? A Cross-Sectional Multicenter Study. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 18(23), 12795.
- Öztürk, F. (2019). *Pilates Method As a Kind of Mind Body Practice: Women Practitioners' Opinions on Their Physical and Psychological Wellbeing* (PhD thesis). Middle East Technical University, Ankara.
- Öztürk, F. (2022). *Üniversite Öğrencilerinin İnternet Bağımlılığı İle Psikolojik İyi Oluş Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi* (Yüksek lisans tezi). Süleyman Demirel Üniversitesi, Isparta.
- Radler, BT., Rigotti, A., Ryff, CD. (2018). Persistently High Psychological Well-Being Predicts Better HDL Cholesterol And Triglyceride Levels: Findings From The Midlife In The US (MIDUS) Longitudinal Study. *Lipids in Health and Disease*, 17(1), 1-9.
- Raina, P, O'Donnell, M., Rosenbaum, P., Brehaut, J., Walter, SD., Russell, D., et al. (2005). The Health And Well-Being of Caregivers of Children with Cerebral Palsy. *Pediatrics*, 115(6), E626-E36.
- Rather, YH., Margoob, MA. (2006). The Children Living In Orphanages In Kashmir: An Exploration Of Their Nurture, Nature And Needs. *JK-Practitioner*, 13(Suppl 1), 49-52.
- Rook, KS. (1984). The Negative Side of Social Interaction: Impact on Psychological Well-Being. *Journal of Personality and Social Psychology*, 46(5), 1097-108.
- Ray, K., Smith, MC. (2010). The Kindergarten Child: What Teachers and Administrators Need to Know to Promote Academic Success in All Children. *Early Childhood Education Journal*, 38(1), 5-18.
- Rygaard, NP. (2020). Improving the Mental Health of Abandoned Children: Experiences From A Global Online Intervention. *American Psychologist*, 75(9), 1376-88.
- Ryff, CD., Singer, BH. (2008). Know Thyself and Become What You Are: A Eudaimonic Approach to Psychological Well-Being. *J Happiness Stud*, 9(1), 13-39.
- Schütte, S., Chastang, J-F., Parent-Thirion, A., Vermeulen, G., Niedhammer, I. (2014). Social inequalities in psychological well-being: A European comparison. *Community Ment Health J.*, 50(8), 987-90.
- Scott, MJ., Stradling, SG. (1987). Evaluation of A Group Programme for Parents of Problem Children. *Behavioural and Cognitive Psychotherapy*, 15(3), 224-39.

- Selcik, O., Güzel, B. (2016). Sosyal Hizmet Mesleğinin Çalışma Alanı Ve Sosyal Hizmet Uygulamasının Türkiye Ölçeğinde Değerlendirilmesi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 9(46), 461-9.
- Semerci, M., Tatal, K., Acar, B., Yaman ÖM. (2020). Çocuk Evlerinde Çalışan Çocuk Bakım Elemanlarının Yaşadıkları Sorunlara Yönelik Niteliksel Bir Araştırma. *Süleyman Demirel Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 49, 171-88.
- Sosyal hizmetler kanunu. (1983). *Sosyal hizmetler kanunu*, Erişim Tarihi: 5 Nisan 2022, <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=2828&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5>.
- Sülü, S. (2021). *Erişkinlerde Duygu Düzenlemenin Psikolojik İyi Oluş ve İlişki Doyumuyla İlişkisinin İncelenmesi* (Yüksek lisans tezi). İstanbul Aydın Üniversitesi, İstanbul.
- Şavlı, H. (2018). *Çocuk Evlerinde Kalan Korunmaya Muhtaç Çocukların Sosyalleşmesi: Küçükçekmece Örneği* (Yüksek Lisans Tezi). Üsküdar Üniversitesi, İstanbul.
- Şengül Kılıç, FM. (2021). *Evlü Kadınların Psikolojik İyi Oluş Düzeylerinde Toplumsal Cinsiyet Rollerini, Algılanan Sosyal Destek ve Eş Desteği Etkisinin Bazı Demografik Değişkenler Açısından İncelenmesi* (Yüksek lisans tezi). Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi, İstanbul.
- Tambulut, A., Engin, E. (2019). Bakıcı Annelerin Ebeveyn Rolüne İlişkin Kendilik Algısı, Psikolojik Dayanıklılıkları ve Depresyon Düzeylerinin Demografik Değişkenler ile İlişkisinin İncelenmesi. *Sosyal Çalışma Dergisi*, 3(2), 147-76.
- Taş, B. (2006). AB Uyum Sürecinde Türkiye İçin Yeni Bir Bölge Kavramı: İstatistiksel Bölge Birimleri Sınıflandırması (İBBS). *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 8(2), 185-97.
- T.C. Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı. (2021). *2020 Yılı Faaliyet Raporu*. T.C. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Ankara.
- T.C. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı. (2022). *2021 Yılı Faaliyet Raporu*. T.C. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Ankara.
- Telef, BB. (2013). Psikolojik İyi Oluş Ölçeği: Türkçeye Uyarlama, Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 28(3), 374-84.
- Tut, G. (2022). *Öz Duyarlılığın Psikolojik Dayanıklılık, Psikolojik İyi Oluş ve Öz Yeterlilik Üzerindeki Etkisi* (Yüksek lisans tezi). Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi, Osmaniye.
- Umberson, D. (1989). Relationships with Children: Explaining Parents' Psychological Well-Being. *Journal of Marriage and the Family*, 51(4), 999-1012.
- World Health Organization. (2019). *Gender and Mental Health*, Erişim Tarihi: 3 Nisan 2022, <https://www.euro.who.int/en/health-topics/health-determinants/gender/activities/gender-and-non-communicable-diseases/gender-and-mental-health>.
- World Health Organization. (2013). *Mental Health Action Plan 2013–2020*, Erişim Tarihi: 5 Mart 2021, <https://apps.who.int/iris/handle/10665/89966>.

- Yalçın, T. (2021). *Psikolojik İyi Oluşun Örgütsel Sapma Davranışları ve İşten Ayrılma Niyetine Etkisi: Sağlık Kurumlarında Bir Araştırma* (Yüksek lisans tezi). Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, Kahramanmaraş.
- Yalçın Dinç, HM. (2020). *Hemodiyaliz Tedavisi Gören Hastaların Psikolojik İyi Oluş ve Algılanan Sosyal Destek Düzeylerinin İncelenmesi* (Yüksek lisans tezi). Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Samsun.
- Yavuz, Ü. (2021). *Spor Yapan ve Yapmayan Üniversite Öğrencilerinin Psikolojik İyi Oluş Profillerinin İncelenmesi* (Yüksek lisans tezi). Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Yıldırım, Ş., Işıkhani, V. (2018). Çocuk Evinde Kalan Çocukların Sosyalleşme Sürecindeki İlişkilerin Değerlendirilmesi. *Toplum ve Sosyal Hizmet Dergisi*, 29(1), 46-70.
- Yılmaz, AE. (2002). *Boşanmış Ebeveynlerin Duygusal/Sosyal Uyum ve Psikolojik Sıkıntıların Çocukla İlgili Konularda Algılanan Güç/Kontrol, Algılanan Sosyal Destek ve Demografik Özelliklerden Yordanması* (Yüksek lisans tezi). Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Ankara.
- Zeanah, CH., Gleason, MM. (2015). Annual Research Review: Attachment Disorders in Early Childhood—Clinical Presentation, Causes, Correlates, and Treatment. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 56(3), 207-22.
- Zeanah, CH., Smyke, AT., Settles, LD. (2006). Orphanages As A Developmental Context For Early Childhood. McCartney, K., Phillips, D. (Ed.), *Blackwell handbook of early childhood development* (p. 424-54). Hoboken, NJ, US: Blackwell Publishing.